

PRZEGLĄD WYBORCZY

Biuletyn informacyjny

8-9/2010

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Alicja Kicińska oraz zespół w Krajowym Biurze Wyborczym

Redakcja – Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Elżbieta Cieślak

Oddano do druku – październik 2010 r.

*Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” Krajowe Biuro
Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.*

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	4
* Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2010 r. dotyczące stwierdzenia ważności wyborów Prezydenta RP i wyborów uzupełniających do Senatu RP, zarządzonych na dzień 20 czerwca 2010 r.	4-9
* Rozwiązanie okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów	9
* Przygotowania do wyborów samorządowych	9
- Narada z komisarzami wyborczymi	9
- Zarządzenie wyborów przez Prezesa Rady Ministrów	38
- Uchwały, informacje i wyjaśnienia w sprawach wyborów	41
* Sprawozdania finansowe partii politycznych za 2009 r.	88
* Współdziałanie i wymiana doświadczeń	90

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła posiedzenia w dniach 6 i 30 sierpnia oraz 7, 20 i 27 września 2010 r.

* Przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczyli w dniu 3 sierpnia br. w posiedzeniach Sądu Najwyższego rozstrzygającego o ważności wyborów Prezydenta RP przeprowadzonych w dniach 20 czerwca i 4 lipca 2010 r. oraz o ważności wyborów uzupełniających do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 20 czerwca 2010 r. w okręgach wyborczych nr 15, 21 i 30.

UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO

z dnia 3 sierpnia 2010 r.

w sprawie ważności wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 20 czerwca 2010 r. oraz 4 lipca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych:

Przewodniczący Prezes SN

Walerian Sanetra

Sędziowie SN:

Bogusław Cudowski

Teresa Flemming-Kulesza

Małgorzata Gersdorf

Katarzyna Gonera

Zbigniew Hajn

Józef Iwulski

Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca)

Halina Kiryło

Zbigniew Korzeniowski

Roman Kuczyński

Jerzy Kuźniar

Jerzy Kwaśniewski

Zbigniew Myszka

Jolanta Strusińska-Żukowska

Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

Andrzej Wróbel

Protokolanci:

Monika Domańska

Eliza Maniewska

z udziałem Prokuratora Generalnego Andrzeja Seremeta i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Stefana J. Jaworskiego, po rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu jawnym w dniu 3 sierpnia 2010 r., biorąc pod uwagę, że:

1. podstawą prawną przeprowadzenia wyborów jest art. 127 w związku z art. 128 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i ustawa z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2010 r. Nr 72, poz. 467),

2. w przeprowadzonym w dniu 20 czerwca 2010 r. pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej większości, wynoszącej więcej niż połowa ważnie oddanych głosów, co stwierdziła Państwowa Komisja Wyborcza w obwieszczeniu z dnia 21 czerwca 2010 r. (Dz. U. Nr 113, poz. 746); czego następstwem było przeprowadzenie w dniu 4 lipca 2010 r. ponownego głosowania na dwóch kandydatów: Jarosława Aleksandra Kaczyńskiego i Bronisława Marii Komorowskiego, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów,

3. zgodnie z art. 76 ust. 1 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności jego wyboru na podstawie sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej oraz po rozpoznaniu protestów przeciwko ważności wyboru,

4. ze sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej przesłanego do Sądu Najwyższego w dniu 20 lipca 2010 r. wynika, iż nie stwierdziła ona naruszeń prawa wyborczego, które mogły wywrzeć wpływ na wyniki głosowania i wynik wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 20 czerwca i 4 lipca 2010 r.,

5. do Sądu Najwyższego wpłynęło 378 protestów przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Za zasadne w całości lub w części Sąd Najwyższy uznał 16 z nich, lecz w żadnym przypadku nie stwierdził wpływu naruszenia prawa na wynik wyboru, głównie z uwagi na różnicę głosów uzyskanych przez kandydatów uczestniczących w ponownym głosowaniu (1 014 753 głosy). Spośród uzasadnionych protestów można w szczególności wskazać te, które dotyczą wyjęcia z urny więcej o 98 kart do głosowania niż wydanych wyborcom w Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 23 w Brukseli, co stanowiło naruszenie przepisów rozdziału 7 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. W jednej sprawie jako kwalifikowane

naruszenie art. 61 ust. 1 pkt 5 tej ustawy Sąd Najwyższy uznał przypisanie przez Obwodową Komisję Wyborczą nr 759 w Warszawie głosów uzyskanych przez jednego kandydata drugiemu z nich.

Nieuzasadnionych było 229 protestów. Wśród nich 202 zawierało zarzut przeprowadzenia wyborów, mimo że w związku z powodzią powinien być ogłoszony stan klęski żywiołowej, w czasie którego przeprowadzenie wyborów jest niedopuszczalne. Zdaniem wnoszących protesty stanowiło to naruszenie art. 228 ust. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisów ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558 ze zm.). Nadto zarzucono, że nastąpiło naruszenie zasady równości wynikającej z art. 4 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż osoby zamieszkałe na terenach objętych powodzią miały faktycznie utrudnioną możliwość uczestniczenia w wyborach. Zarzut naruszenia tego przepisu Sad Najwyższy uznał za nieuzasadniony, ponieważ poszczególni wyborcy wnoszący protesty nie wykazali konkretnych okoliczności faktycznych, które w indywidualnych przypadkach utrudniły udział w wyborach. Natomiast w odniesieniu do nieogłoszenia stanu klęski żywiołowej, Sąd Najwyższy pozostawił protesty bez dalszego biegu, gdyż nie opierały się one na zarzucie naruszenia ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, czego wymaga jej art. 72 ust. 1.

Bez dalszego biegu Sad Najwyższy pozostawił 128 protestów. Były to spowodowane ich wniesieniem przed lub po terminie (54 protesty), niewskazaniem dowodów uzasadniających zarzuty protestu, niepodniesieniem zarzutów przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej lub podniesieniem zarzutów nieopartych na ustawie o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (54 protesty), bądź to niespełniających innych wymagań wskazanych w tej ustawie (20 protestów). Wśród tych ostatnich mieści się 5 protestów przesłanych do Sądu Najwyższego drogą elektroniczną Sąd Najwyższy uznał, że wniesienie protestu w takiej formie jest niedopuszczalne, gdyż żaden przepis ustawy tej możliwości nie wprowadza (art. 125 § 2 k.p.c. w związku z art. 75 ust. 1 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej).

W odniesieniu do 5 pism nazwanych protestami wyborczymi Sąd Najwyższy orzekł, że nie stanowią one protestu w rozumieniu ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,

6. Prokurator Generalny wniósł o podjęcie uchwały, że wybór Bronisława Marii

Komorowskiego na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokonany dnia 4 lipca 2010 r. jest ważny,

7. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o stwierdzenie ważności wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 20 czerwca i 4 lipca 2010 r.,

na podstawie art. 129 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 76 ust. 1 i 2 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w związku z obwieszczeniem Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 5 lipca 2010 r. o wynikach ponownego głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 122, poz. 828)

stwierdza ważność

wyboru Bronisława Marii Komorowskiego na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokonanego dnia 4 lipca 2010 r.

UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO

z dnia 3 sierpnia 2010 r.

w sprawie ważności wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 20 czerwca 2010 r. w województwie mazowieckim w okręgu wyborczym nr 15, w województwie podkarpackim w okręgu wyborczym nr 21 oraz w województwie śląskim w okręgu wyborczym nr 30.

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych:

Przewodniczący Prezes SN

Sędziowie SN:

Walerian Sanetra

Bogusław Cudowski

Teresa Flemming-Kulesza

Małgorzata Gersdorf

Katarzyna Gonera

Zbigniew Hajn

Józef Iwulski

Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca)

Halina Kiryło
Zbigniew Korzeniowski
Roman Kuczyński
Jerzy Kuźniar
Jerzy Kwaśniewski
Zbigniew Myszka
Jolanta Strusińska-Żukowska
Małgorzata Wrębiakowska-Marzec
Andrzej Wróbel

Protokolanci: Monika Domańska
Eliza Maniewska

z udziałem Prokuratora Generalnego Andrzeja Seremeta i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Stefana J. Jaworskiego, po rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu jawnym w dniu 3 sierpnia 2010 r., biorąc pod uwagę, że,

1. podstawą prawną przeprowadzenia wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej jest art. 215 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360 ze zm.),

2. zgodnie z art. 82 ust. 1 Ordynacji wyborczej Sąd Najwyższy rozstrzyga ważności wyborów na podstawie sprawozdania przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów,

3. ze sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej przesłanego do Sądu Najwyższego w dniu 5 lipca 2010 r. wynika, iż nie są jej znane fakty mogące być podstawą kwestionowania ważności wyborów,

4. do Sądu Najwyższego wpłynęły dwa protesty przeciwko ważności wyborów, oba pozostawione przez Sąd Najwyższy bez dalszego biegu, gdyż nie spełniały wymagań przewidzianych w Ordynacji wyborczej,

5. Prokurator Generalny wniósł o podjęcie uchwały stwierdzającej ważność wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 20 czerwca 2010 r. w województwie mazowieckim w okręgu wyborczym nr 15, w województwie podkarpackim w okręgu wyborczym nr 21 i w województwie śląskim w okręgu wyborczym nr 30, których wynik podany został w obwieszczeniu

Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 czerwca 2010 r.,

6. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o stwierdzenie ważności wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 20 czerwca 2010 r. w okręgach wyborczych w Płocku, Krośnie i Katowicach,

na podstawie art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 82 w związku z art. 215 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360 ze zm.)

stwierdza ważność

wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 20 czerwca 2010 r. w województwie mazowieckim w okręgu wyborczym nr 15, w województwie podkarpackim w okręgu wyborczym nr 21 oraz w województwie śląskim w okręgu wyborczym nr 30, których wyniki zostały podane w obwieszczeniu Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 czerwca 2010 r. o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 20 czerwca 2010 r. (Dz. U. Nr 113, poz. 747).

* Państwowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu 6 sierpnia 2010 r. wobec stwierdzenia ważności wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przez Sąd Najwyższy rozwiązała okręgowe i obwodowe komisje wyborcze powołane do ich przeprowadzenia.

* W dniach 13 i 14 września 2010 r. w Szczyrku, woj. śląskie odbyło się robocze spotkanie Państwowej Komisji Wyborczej z komisarzami wyborczymi i dyrektorami zespołów i delegatur Krajowego Biura Wyborczego, poświęcone ocenie przygotowania i przebiegu wyborów Prezydenta RP oraz zadaniom organów wyborczych w organizacji wyborów samorządowych w 2010 r.

W wystąpieniu wprowadzającym i programowym przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej sędzia Stefan Jaworski powiedział:

„Witam wszystkich Państwa bardzo serdecznie.

Informuję tradycyjnym zwyczajem, że organizatorami i gospodarzami dzisiejszego spotkania są: Komisarz Wyborczy Pani sędzia Elżbieta Libera-Niesporek oraz dyrektor Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Bielsku-Białej Pan Andrzej Adamek.

Pragnę serdecznie powitać także naszych kolegów: byłych członków Państwowej Komisji Wyborczej – sędziego Tadeusza Żyznowskiego i sędziego Zbigniewa Szonerta, byłych komisarzy wyborczych: z obszaru woj. śląskiego sędziego Ryszarda Brygiera z Bielska – Białej oraz z Wielkopolski - sędziego Pawła Sypniewskiego z Konina. W naszym spotkaniu już tradycyjnie uczestniczy prof. Andrzej Sokala i prof. Krzysztof Skotnicki oraz Piotr Czajkowski – były dyrektor Delegatury w Gdańsku.

Informuję także, że od czasu poprzedniej naszej narady (10-11 maja br.) w składzie Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych nie zaszły żadne zmiany. Z przyczyn losowych i osobistych nastąpiły natomiast zmiany na stanowiskach dyrektorów Delegatur Krajowego Biura Wyborczego w Koszalinie, Nowym Sączu i Siedlcach. Aktualnie pełnią te funkcje: w Koszalinie – p. Elżbieta Radomska, w Nowym Sączu – p. Maria Zięba, w Siedlcach – p. Marcin Skolimowski, zaś w Bydgoszczy nadal funkcję tę pełni p. Adam Dyla. Witam ich w naszym gronie, życzę powodzenia i sukcesów w pracy.

Szanowni Państwo!

1. Program dzisiejszego spotkania został Państwu przekazany wcześniej. Przypomnę, że zasadniczym tematem obrad jest bardzo aktualna kwestia przygotowań do przypadających w tym roku wyborów samorządowych – do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw oraz wójtów, burmistrzów, prezydentów miast.
2. Przed podjęciem tej problematyki pozwolę sobie dokonać krótkiego podsumowania organizacji i przebiegu wyborów Prezydenta RP przeprowadzonych w dniach 20 czerwca i 4 lipca 2010 r., oraz przeprowadzonych równoległe w trzech okręgach, wyborów uzupełniających do Senatu RP.

Jak pamiętamy, przygotowanie i przeprowadzenie wyborów Prezydenta RP nie było łatwe, zwłaszcza przez to, że odbywały się w skróconym terminie, co z natury rzeczy wymaga wzmoczonej aktywności i odpowiedzialności w działaniu. Ponadto, na znacznym obszarze zadania wyborcze były wykonywane w nader trudnych warunkach spowodowanych klęską powodzi, co wymagało wzmoczonego wysiłku oraz nowych form i środków działania.

Potwierdzając wcześniej przekazane Państwu na piśmie podziękowania za wkład pracy i wysiłek włożony w realizację zadań wyborczych, pragnę dodatkowo zaakcentować ten właśnie trudny odcinek działań wyborczych. Przeprowadzenie wyborów na wszystkich obszarach objętych powodzią, zapewnienie tam warunków do głosowania oraz porównywalna ze średnią krajową frekwencja wyborców w głosowaniu, są niewątpliwie sukcesem organizacyjnym i społecznym, możliwym w wyniku dobrego współdziałania organów, służb i jednostek wykonujących zadania wyborcze. Stanowią optymistyczny przykład inicjatywy, aktywności i zaangażowania w sprawy publiczne.

3. Ważność wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej została stwierdzona przez Sąd Najwyższy uchwałą z dnia 3 sierpnia 2010 r. (Sygn. akt III SW 370/10). Chcemy Państwu przybliżyć ważną poznawczo problematykę wniesionych protestów wyborczych oraz rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w tych sprawach.

Przeciwko ważności wyborów Prezydenta RP wpłynęło do Sądu Najwyższego 378 protestów. Z tej liczby 229 protestów Sąd uznał za nieuzasadnione. Wśród nich 202 protesty, w zasadzie identycznej treści, zawierały zarzuty naruszenia art. 228 ust. 7 Konstytucji RP oraz ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, a mianowicie – że wyborów na terenach objętych powodzią nie należało przeprowadzać, ponieważ powinien być na tym obszarze ogłoszony stan klęski żywiołowej. Ponadto, w tych protestach zarzucano, że została naruszona zasada równości wynikająca z art. 4 ustawy o wyborze Prezydenta RP, gdyż wyborcy z tych terenów mieli utrudnioną możliwość udziału w wyborach.

Protesty oparte na zarzucie nieogłoszenia stanu klęski żywiołowej Sąd Najwyższy pozostawił bez dalszego biegu, ponieważ nie dotyczyły naruszenia ustawy o

wyborze Prezydenta RP co jest wymogiem jej procedury z art. 72 ust. 1. Protesty oparte na zarzucie naruszenia równych zasad udziału w wyborach Sąd uznał za nieuzasadnione, gdyż protestujący nie wskazali konkretnych okoliczności utrudniających udział w wyborach.

128 protestów pozostawiono bez dalszego biegu, ponieważ zostały wniesione przed lub po terminie, bądź nie spełniały innych wymagań przewidzianych w ustawie.

Za zasadne w całości lub w części Sąd Najwyższy uznał 16 protestów, ale w żadnym stwierdzone naruszenie prawa nie miało wpływu na wynik wyborów Prezydenta RP.

Szczegółowo problematykę protestów wyborczych oraz wnioski płynące z tego przedstawi w dalszej części naszej narady Minister Kazimierz W. Czaplicki.

Pozwolę sobie jednakże na tym tle zauważyć, że zaistniałe nieprawidłowości, w tym zwłaszcza w Obwodowej Komisji Wyborczej nr 23 w Brukseli – gdzie z urny wyjęto o 98 kart do głosowania więcej niż kart wydanych wyborcom, oraz w Obwodowej Komisji Wyborczej nr 759 w Warszawie – gdzie w protokole głosowania wadliwie wpisano głosy oddane na poszczególnych kandydatów (tj. głosy oddane na J. Kaczyńskiego w liczbie 264 przypisano B. Komorowskiemu, a głosy oddane na B. Komorowskiego w liczbie 681 – J. Kaczyńskiemu), były – jak można sądzić – wynikiem nienależytej organizacji pracy tych komisji i nierzetelnego wykonywania powierzonych im zadań. Przyczyn tego można także upatrywać w niedostatkach w szkoleniach członków komisji oraz w systemie nadzoru wobec tych organów. Do tych kwestii pozwolę sobie szerzej nawiązać w części poświęconej przygotowaniom do wyborów samorządowych.

4. Powracając do wątku ważności wyborów przypomnę, że na posiedzeniu w dniu 3 sierpnia 2010 r. Sąd Najwyższy stwierdził również ważność przeprowadzonych w dniu 20 czerwca 2010 r. wyborów uzupełniających do Senatu RP w okręgach wyborczych nr 15 – Płock, 21 – Krosno i 30 – Katowice (Sygn. akt III SW 369/10). Przeciwno ich ważności wpłynęły 2 protesty, które zostały pozostawione bez dalszego biegu, ponieważ nie spełniały ustawowych wymagań.

Państwowa Komisja Wyborcza mając świadomość wzmożonego wysiłku i wkładu pracy komisji wyborczych i administracji wyborczej w tych okręgach wyborczych, jeszcze raz gorąco dziękuje obecnym tu Przewodniczącym Okręgowych Komisji Wyborczych i Dyrektorom Delegatur Krajowego Biura Wyborczego w Płocku, Krośnie i Katowicach i za ich pośrednictwem wszystkim osobom pracującym przy wyborach.

5. Jak Państwo wiedzą, w sytuacji stwierdzenia przez Sąd Najwyższy ważności wyborów Prezydenta RP i ważności wyborów uzupełniających do Senatu RP, Państwowa Komisja Wyborcza podjęła w dniu 6 sierpnia br. uchwałę o rozwiązaniu okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do ich przeprowadzenia. Do pełnego zamknięcia pakietu pod hasłem: Wybory Prezydenta RP i wybory uzupełniające do Senatu RP 2010 r., pozostają jeszcze tylko sprawy przekazane do właściwych Prokuratur dotyczące podejrzenia popełnienia określonych przestępstw w związku z wyborami, a także sprawy archiwizacji dokumentów z wyborów.
6. Z zadowoleniem można skonstatować, że przygotowanie i przebieg wyborów Prezydenta RP i wyborów uzupełniających do Senatu RP były zgodne z prawem, demokratyczne i sprawnie przeprowadzone. Doceniając to musimy jednak widzieć także braki i niedoskonałości naszych działań i pracy. Doprowadzić do powszechnie profesjonalnego poziomu funkcjonowania organów i aparatu wyborczego. Będę o tym szerzej mówić przy omawianiu zadań w zakresie wyborów samorządowych.

Szanowni Państwo Komisarze i Dyrektorzy!

7. Przed nami kolejne niełatwe wybory. W dniu 12 listopada 2010 r. upływa bowiem obecna kadencja organów samorządu lokalnego, tj. rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Według informacji posiadanych przez Państwową Komisję Wyborczą wybory są wstępnie przewidywane na 21 listopada 2010 r. Przy założeniu tego terminu wyborów, kampania wyborcza rozpoczyna się w ostatniej dekadzie września, a terminarz wykonania głównych czynności wyborczych byłby następujący.

- Wraz z ogłoszeniem rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów o zarządzeniu wyborów, tj. od dnia 22 września do 2 października br. komisarze wyborczy (i odpowiednio Państwowa Komisja Wyborcza) przyjmują zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego i zamiarze zgłoszenia kandydatów. Do 2 października br. muszą też zostać sporządzone i rozplakatowane obwieszczenia o granicach i numerach okręgów wyborczych, liczbie radnych wybieranych w każdym okręgu oraz siedzibach terytorialnych komisji wyborczych.
 - 7 października br. upływa termin powołania terytorialnych komisji wyborczych.
 - Do dnia 22 października br. muszą zostać zgłoszone listy kandydatów na radnych, a do 27 października – kandydaci na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.
 - Najpóźniej 6 listopada br. muszą zostać rozplakatowane obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów na radnych oraz kandydatach na wójtów, burmistrzów, prezydentów miast.
 - 7 listopada upływa termin powołania obwodowych komisji wyborczych oraz termin rozplakatowania obwieszczeń o numerach i granicach obwodów głosowania i siedzibach obwodowych komisji wyborczych.
 - Do 7 listopada muszą zostać sporządzone spisy wyborców.
 - 11 listopada upływa termin na składanie przez wyborców wniosków o wydanie pełnomocnictwa do głosowania.
8. Podkreślić należy, iż kalendarz wyborczy nie wyczerpuje wszystkich czynności procesu wyborczego. Mam tu zwłaszcza na uwadze zadania i procedury związane z dokonaniem – w ustawowo określonych terminach – niezbędnych zmian w podziale na okręgi wyborcze i obwody głosowania. Na potrzebę dokonania przeglądu istniejącego podziału pod kątem spełniania ustawowych kryteriów, Państwowa Komisja Wyborcza już na początku tego roku zwróciła uwagę wszystkim ogniwom wykonującym te zadania: radom gmin i powiatów oraz sejmikom województw, wójtom, starostom i marszałkom województw, a także Państwu Komisarzom Wyborczym. Wystąpiliśmy jednocześnie w tej sprawie do

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, wskazując na konieczność odpowiednio szybkiego ustalenia przez wojewodów liczby radnych dla każdej rady gminy, powiatu i sejmiku województwa.

Te prace zostały już w zasadzie zakończone, za aktywne działanie w tym zakresie Państwowa Komisja Wyborcza dziękuje.

Na tym tle rysują się jednak pewne uwagi. Otóż nadzór komisarzy wyborczych nad zmianami w podziale jednostki terytorialnej samorządu na okręgi wyborcze powinien być wykonywany według jednolitych zasad i na podstawie jednolitych kryteriów. Tymi kryteriami formalnymi są przepisy ustawowe, które powinny być jedyną przesłanką przy ocenie zasadności dokonywanych, czy też proponowanych przez organy samorządowe zmian. Odejście od tego rygoru, a zatem kolokwialnie mówiąc „patrzenie łagodnym okiem” na propozycje zmian w podziale na okręgi wyborcze doprowadza do sytuacji, która zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej nie może mieć miejsca, gdyż dochodzi do różnej oceny i reakcji na analogiczne stany faktyczne występujące w kraju.

9. Przypomnę też rzeczy oczywiste – że sprawne przygotowanie wyborów wymaga odpowiedniej, wszechstronnej logistyki działania. Szczegółowego ustalenia zadań i harmonogramu ich realizacji oraz dyscypliny i odpowiedzialności wszystkich uczestników procesu wyborczego. Dotyczy to w najpełniejszym zakresie komisarzy wyborczych, którzy z mocy ustawy organizują wybory i jednoosobowo ponoszą odpowiedzialność za przeprowadzenie ich zgodnie z przepisami prawa. Większość z Państwa po raz pierwszy jako komisarze wyborczy, będą bowiem uczestniczyli w powszechnych wyborach samorządowych uznawanych, nie bez racji, za najtrudniejsze wybory. Mamy tu bowiem do czynienia w tym samym dniu z czterema różnymi akcjami wyborczymi, przeprowadzanymi według różnych reguł i różnej dynamiki kampanii wyborczych. W mieście stołecznym Warszawa dochodzą jeszcze wybory do rad dzielnic.

Zatem od Państwa postawy, zaangażowania, samodyscypliny, umiejętności poruszania się w złożonej przy tego rodzaju wyborach atmosferze politycznej,

zależy przede wszystkim właściwy tj. zgodny z prawem i sprawny przebieg wyborów.

Mogą niewątpliwie liczyć Państwo na pomoc ze strony Państwowej Komisji Wyborczej i niezawodnych pracowników delegatur oraz zespołów Krajowego Biura Wyborczego, ale zdecydowanie na barkach Państwa Komisarzy Wyborczych spoczywa ciężar odpowiedzialności za te wybory. Wymagać to będzie też od Państwa niemal stałej obecności w siedzibie, czyli w delegaturze i pełnej dostępności kontaktowej, z czym nie zawsze i nie wszędzie było dotychczas najlepiej.

10. Pierwszoplanową czynnością w wyborach jest utworzenie komitetów wyborczych jako wyłącznych podmiotów wyborczych. Mogą je utworzyć, w ustawowo określonym terminie, partie polityczne, koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz wyborcy. Utworzenie komitetu zgłasza się do Państwowej Komisji Wyborczej – jeśli komitet zostanie utworzony przez partię polityczną lub koalicję partii politycznych, bądź przez organizację i obywateli zgłaszających kandydatów w więcej niż jednym województwie. Utworzenie pozostałych czyli zdecydowaną większość, komitetów zgłasza się do właściwego komisarza wyborczego.

Przypomnę, że w wyborach w 2006 r. Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła zawiadomienia o utworzeniu 32 komitetów: 20 komitetów partii politycznych, 1 – komitetu koalicyjnego partii, 7 – komitetów organizacji i 4 – komitetów wyborców. Odpowiednio, komisarze wyborczy „zarejestrowali” 13.175 komitetów, w tej liczbie 454 komitety organizacji i 12.721 komitetów wyborców. Zakładając porównywalną skalę tych inicjatyw w tegorocznych wyborach trzeba do niej dostosować organizację i czas potrzebny na rzetelne i sprawne dokonanie rejestracji. Państwowa Komisja Wyborcza, w celu ułatwienia zainteresowanym podmiotom dokonania zgłoszeń przygotowała kompleksową informację o tworzeniu komitetów wyborczych wraz z przykładowymi wzorami dokumentów związanych z tą procedurą, które z kolei zostały opracowane przez pracowników

Delegatury Katowickiej i Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów, za co serdecznie dziękujemy.

Państwowa Komisja Wyborcza ustali także niezwłocznie pomocnicze wytyczne dla komisarzy wyborczych w których określi m. innymi sposób przyjmowania zawiadomień o utworzeniu komitetu, wymogi jakie powinny one spełniać, postępowanie w razie stwierdzenia wad zawiadomienia, ustali też wzory potwierdzenia złożenia zawiadomienia.

11. W pilnym trybie zostaną przygotowane również kolejne informacje, wyjaśnienia i wytyczne ważne dla prawidłowej i sprawnej organizacji i procedury wyborów szczególności:

- Informacja wraz z załącznikami o zgłaszaniu kandydatów na radnych oraz kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta,
- Wytyczne dla terytorialnych komisji wyborczych, dotyczące przyjmowania zgłoszeń list kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów, burmistrzów, prezydentów miast,
- Wyjaśnienia o zasadach gospodarki finansowej komitetów wyborczych w wyborach do organów samorządu terytorialnego,
- Informacja o prawie wybierania i prawie wybieralności,
- Wyjaśnienia dotyczące nowej instytucji wyborczej – pełnomocnictwa do głosowania.

Szanowne Koleżanki i Koledzy!

12. Wiadomo, że podstawowym ogniwem procesu wyborczego są organy wyborcze. Przebieg każdego wyborów potwierdza, że w tym właśnie segmencie występują różnego rodzaju nieprawidłowości, błędy i zatory. Tego rodzaju potknięcia dotyczą zwłaszcza wyborów samorządowych, w których komisje wyborcze wszystkich szczebli działają w „amatorskich” składach, są bowiem tworzone przede wszystkim z przedstawicieli zgłoszonych przez komitety wyborcze, z

minimalnym udziałem sędziów w komisjach wojewódzkich, powiatowych i miast na prawach powiatu.

Na składy osobowe komisji ani komisarz wyborczy, ani odpowiednio wójt nie mogą mieć wpływu. Możliwe i wręcz konieczne są natomiast aktywniejsze i skuteczniejsze działania organizacyjne na rzecz sprawnego merytorycznie i technicznie funkcjonowania tych organów. Powinny one objąć zarówno komisje terytorialne jak i obwodowe – od etapu ich tworzenia do ustalenia wyników wyborczych.

13. Wobec komisji terytorialnych: wojewódzkiej, powiatowej oraz w mieście na prawach powiatu, ważnym będzie między innymi odpowiednio wczesne podjęcie współdziałania z prezesem właściwego sądu okręgowego w sprawie wskazania sędziów na przewodniczących komisji. Pożądanym byłoby przy tym powierzenie tej funkcji sędziom już wcześniej pracującym w organach wyborczych. Przypomnę, iż Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła pogląd, że wobec brzmienia art. 17 ust. 3 Ordynacji samorządowej w skład komisji mogą być powoływani wyłącznie sędziowie w stanie służby czynnej, a więc nie pozostający w stanie spoczynku.

Kwestię kandydatur sędziów do komisji wyborczych prosimy potraktować jako niezmiernie ważną i pilną, zwłaszcza wobec dochodzących do publicznej wiadomości informacji o przyjęciu przez Stowarzyszenie Iustitia jako jednej z form protestu środowiska sędziowskiego, odmowy udziału sędziów w pracach komisji wyborczych.

14. Należyta rangę powinny mieć pierwsze posiedzenia wszystkich komisji wyborczych. Oprócz czynności konstytutywnych trzeba przedmiotem tych posiedzeń uczynić główne zadania komisji oraz uprawnienia i obowiązki członków, należy ustalić też ramowe harmonogramy pracy. Powinni to przygotować komisarze wyborczy przy udziale dyrektorów delegatur KBW, urzędników wyborczych i innych upoważnionych osób dobrze znających problematykę wyborczą. Należy rozważyć utworzenie dla tych potrzeb pomocniczo fachowych zespołów specjalistów.

15. Stale największym problemem jest praca obwodowych komisji. Potwierdzają to bezpośrednio doświadczenia Państwowej Komisji Wyborczej, informacje Państwa, opinie, skargi i uwagi zgłaszane przez wyborców, a także protesty wyborcze wniesione do sądów. Przy obowiązującym trybie powołania składów osobowych tych komisji podstawowym środkiem oddziaływania na poprawę ich działania są przede wszystkim szkolenia tych gremiów. Oczywistym obowiązkiem komisarza wyborczego jest bieżące nadzorowanie pracy obwodowych komisji wyborczych, w tym udzielanie im stosownych wyjaśnień.

Wszyscy mamy świadomość, że to zadania pracochłonne, trudne i często niewdzięczne. Do Państwowej Komisji Wyborczej docierają wszak opinie, że członkowie obwodowych komisji niechętnie się uczą, mają „niepoważny” stosunek do przepisów i przyjętych obowiązków. Mimo to, nie może być nadal standardem, że w każdym wyborach występują te same błędy i nieprawidłowości spowodowane w istocie brakiem dyscypliny, odpowiedzialności, a także niedostatecznym nadzorem. Frustrujące wręcz jest powtarzające się w każdym wyborach stemplowanie kart do głosowania nieprawidłową pieczęcią, nieostemplowanie kart przed głosowaniem, opóźnienia otwarcia lokalu głosowania, niesprawne zamki w drzwiach tych lokali, itp. Kompromitujące i skandaliczne są przypadki nietrzeźwości członków komisji wyborczych.

Osobną kwestią są błędy popełniane przez komisje obwodowe w czasie głosowania i przy ustalaniu wyników i sporządzaniu protokołów głosowania. Świadczą one zarówno o niedostatecznej znajomości przepisów wyborczych, jak i o nierzetelnym i powierzchownym wykonywaniu czynności dokładnego policzenia głosów i sporządzenia protokołu głosowania.

16. Absolutnie konieczne jest przyjęcie i wdrożenie konsekwentnego programu szkolenia członków obwodowych komisji. Szkolenia powinny mieć charakter praktyczny. Powinny być prowadzone prostym, zrozumiałym językiem. Omawiać trzeba konkretne czynności należące do komisji oraz obowiązki każdego członka komisji, w tym ich odpowiedzialność jako funkcjonariuszy publicznych. Trzeba ściśle współdziałać w tym zakresie z jednostkami samorządu terytorialnego,

korzystać z wiedzy dobrej kadry urzędników wyborczych. Trzeba też przypomnieć i odpowiednio egzekwować ustawowe zasady, że członków komisji obowiązuje obiektywizm, bezwzględny zakaz prowadzenia agitacji wyborczej oraz dyscyplina w pełnieniu funkcji.

Zasadniczym materiałem do prowadzenia szkoleń są przede wszystkim wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej dotyczące zadań obwodowych komisji wyborczych. Członkowie komisji powinni je w toku szkoleń dobrze poznać i przyswoić. Od Państwa Komisarzy Wyborczych i Dyrektorów Delegatur oczekujemy jednak własnej inwencji co do sposobu prezentacji treści zadań komisji obwodowych, w tym przy wykorzystaniu technik audiowizualnych.

Dotychczasowa praktyka mówi nam, że szczególny nacisk trzeba położyć na czynności często wykonywane wadliwie. Chodzi tu m. in. rozliczenie kart do głosowania otrzymanych i nie wykorzystanych, kart ważnych i nieważnych oraz głosów ważnych i nieważnych. Ale także na egzekwowanie przez obwodowe komisje wyborcze obowiązku okazywania przez wszystkich wyborców dokumentu potwierdzającego jego tożsamość, bez względu na to, czy osoba znana jest osobiście komisji, czy też nie. Wyraźnie należy wymagać ustalania wyników głosowania przez pełne składy komisji; nie można dopuszczać do przyjmowania praktyki liczenia wyników głosowania przez zespoły członków komisji, albo przez poszczególnych członków komisji, a następnie sumowania tych wyników, gdyż daje to powód do kwestionowania rzetelności tych ustaleń.

Członkom obwodowych komisji wyborczych trzeba też wyjaśnić rolę wspomaganie komputerowego przy sprawdzaniu arytmetycznej zgodności ustalonych wyników głosowania i wydruku protokołu komisji. W szczególności należy im uświadomić, że wspomaganie ma charakter wyłącznie techniczny i odciąża od ręcznego wykonywania tych czynności, ale nie zdejmuje odpowiedzialności z komisji za prawidłowo ustalenie wyników głosowania i rzetelne sporządzenie protokołów.

17. To obwodowe komisje wyborcze odpowiadają za sprawne przeprowadzenie głosowania, a przewodniczącemu komisji obwodowej przysługuje uprawnienie do

wezwania Policji, gdy ktoś zakłóca porządek w lokalu wyborczym i nie reaguje na jego polecenia porządkowe.

Jak pamiętamy z poprzednich wyborów, zdarzać się też mogą sytuacje fałszowania wyników głosowania przez pozyskiwanie od wyborców niewykorzystywanych kart do głosowania, czy posługiwania się kserokopią kart. Warto więc komisjom obwodowym stale przypominać, że są to czyny karalne z art. 248 pkt 5 Kodeksu karnego, stanowiące podstawę do zawiadomienia Policji.

18. Państwowa Komisja Wyborcza konsekwentnie przypomina również o powinności objęcia nadzorem komisarza wyborczego lokali do głosowania - w aspekcie zapewnienia pełnej informacji o tych lokalach, ich dostępności dla wyborców oraz wyposażenia: w urny wyborcze, urządzenia za osłoną, miejsca dla mężów zaufania, oraz funkcjonalnego rozmieszczenia tych urządzeń i zapewnienia godnego wyglądu lokali (pomieszczeń), w których odbywa się głosowanie. Powinno to być oczywistym standardem w wyborach. Dla dużej części wyborców łatwa dostępność do lokali wyborczych jest bardzo ważna także z powodów zdrowotnych i wieku. Państwowa Komisja Wyborcza zaleca, aby lokale wyborcze znajdowały się na parterach budynków z małą liczbą schodów oraz według takich zasad były dokonywane zmiany usytuowania lokali trudnodostępnych.

Zakresem nadzoru objąć również należy wykonanie przez gminę obowiązku zapewnienia określonej liczby lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Do Państwowej Komisji Wyborczej docierały sygnały w ostatnich wyborach, że nie wszędzie zapewniono takie lokale zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. (Dz. U. Nr 81, poz. 888). Dały one asumpt do wystąpienia, aby Państwo dokonali stosownych przeglądów lokali i nieruchomości pod kątem możliwości ich wykorzystania w wyborach. Termin kontroli, co pozwolę sobie przypomnieć, upływa 30 września. Oczekujemy na informacje z przebiegu tych kontroli, o ustaleniach z nich wynikających i efektach.

Państwowa Komisja Wyborcza ponadto zauważa, iż w każdym wyborach wielu wyborców niepełnosprawnych chce głosować w lokalach właściwych dla ich

miejsca zamieszkania, i w wielu gminach przyjęto trwałą praktykę zapewniania tym wyborcom różnego rodzaju ułatwień i pomocy w dostępie do lokali głosowania. Komisja apeluje o wspieranie oraz kontynuowanie działań w tym zakresie przez organy i służby wyborcze.

19. Przy generalnie prawidłowym sporządzeniu spisów wyborców ciągle zdarzają się różnego rodzaju nieprawidłowości, spowodowane najczęściej przez sporządzające je służby. Z reguły dotyczy to spisów w szpitalach, gdzie w związku z częstymi zmianami pacjentów-wyborców na bieżąco powinny być też aktualizowane spisy wyborców, czego jednak się nie robi. Państwowa Komisja Wyborcza zaleca objęcie tej problematyki nadzorem komisarzy wyborczych przy pomocy pracowników delegatur.
20. Niezwykle ważnym zadaniem jest zapewnienie najwyższej staranności całej procedurze związanej z drukiem kart do głosowania: ustaleniem treści karty, zachowaniem czcionki, drukowaniem oraz sprawdzeniem poprawności wszystkich jej elementów, przekazaniem do obwodów głosowania oraz przechowywaniem. Czynności w tym zakresie muszą zostać wykonane zgodnie z wytycznymi, które określi Państwowa Komisja Wyborcza i wymagają stałej kontroli komisarzy wyborczych.
21. W dniu głosowania, podczas głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołów przez obwodowe i terytorialne komisje wyborcze mają prawo być obecni mężowie zaufania. W praktyce wyborczej współpraca komisji i mężów zaufania nie zawsze bywa zgodna. Mówię o tym po to, aby zwrócić Państwa uwagę i zapobiec ewentualnym nieporozumieniom. Co do zasady natomiast, mężowie zaufania powinni mieć należyte warunki obserwacji pracy komisji i bieżącego sygnalizowania swoich uwag i zastrzeżeń. Powinni mieć także możliwość obserwacji wprowadzania danych do systemu informatycznego i ich porównania z wybranymi protokołami, jednocześnie ich udział w tych czynnościach nie może utrudniać i opóźniać pracy komisji. Wszystkie działania w tym zakresie muszą być racjonalne i wyważone.

Proszę Państwa!

22. Pozwolę sobie na koniec – jeszcze raz – na ogólniejszą refleksję, iż wybory samorządowe przez swój zasięg na wszystkie jednostki samorządu terytorialnego i jednocześnie określone prawem odmienności proceduralne –inne w wyborach w małych gminach do 20 tys. mieszkańców, niż w gminach dużych, powiatach i województwach oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast – są pracochłonne i trudne. Ich należyte przygotowanie i przeprowadzenie wymaga od wszystkich ogniw aparatu wyborczego niezwłocznego podjęcia zadań wyborczych i aktywnych odpowiedzialnych działań aż do ustalenia wyników wyborów. Proszę przy tym nie traktować tego rodzaju wskazań i zaleceń jako okolicznościowych haseł. Są one powtarzalne odpowiednio do ciągle powtarzających się uchybień i błędów popełnianych w poszczególnych wyborach.

23. Podkreślę więc że jesteśmy profesjonalnym aparatem wyborczym, a z takiego statusu wypływa oczywista powinność profesjonalnego wykonania powierzonych zadań. Zatem od wszystkich uczestników służb wyborczych oczekiwać należy fachowego zaangażowania w wykonywanie zadań wyborczych i pełnej dyscypliny w pracy. Konieczne jest, jako zasada, aktywne wykonywanie funkcji i osobiste uczestnictwo komisarzy wyborczych w czynnościach i pracach wyborczych. Z faktu pełnienia funkcji komisarzy przez sędziów wynika przeświadczenie o rzetelności prowadzenia i praworządności wyborów, co dodatkowo powinno nas mobilizować.

Trzeba jednocześnie pamiętać, że sędzia wykonując funkcję komisarza wyborczego jest funkcjonariuszem publicznym. Korzysta przy wykonywaniu czynności wyborczych z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponosi odpowiedzialność jak funkcjonariusz publiczny. Komisarz wyborczy jest ustawowo umocowanym pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej, podlegającym w zakresie swoich obowiązków nadzorowi Komisji. Przypominam równocześnie o ważnym instrumencie nadzoru komisarza wyborczego, określonym w art. 203a Ordynacji wyborczej.

24. Informuję jednocześnie, że uchwały, wytyczne, wyjaśnienia i inne dokumenty Państwowej Komisji Wyborczej będą wydawane możliwie z wyprzedzeniem i stosownie do możliwości nowych technologii będą one zamieszczane na stronie internetowej Komisji www.pkw.gov.pl.

Oczywiście zawsze dostępne z fachową radą i pomocą jest Krajowe Biuro Wyborcze a także osobiście Kierownik Biura, minister Kazimierz W. Czaplicki.

Myślę również, iż w zakresie upowszechniania informacji i danych związanych z wyborami należałoby szerzej wykorzystywać strony internetowe komisarzy wyborczych. A także poszukiwać, nowych środków i sposobów przekazywania informacji podmiotom wyborczym i wyborcom.”

* Odpowiednio, szczegółowym aspektem prawnym prowadzenia samorządowej kampanii poświęcony był referat Anny Frydrych z Centrum Studiów Wyborczych UMK w Toruniu.

Prawne ramy prowadzenia samorządowej kampanii wyborczej¹

1. Wprowadzenie

Z wyborami nierozzerwalnie wiąże się prowadzenie kampanii wyborczej. To w jej trakcie większość wyborców pozyskuje informacje dotyczące kandydatów, zapoznaje się z programami wyborczymi poszczególnych ugrupowań i podejmuje decyzję na kogo oddać głos. Pojęcie kampanii wyborczej nie posiada definicji legalnej. W doktrynie wskazuje się, że jest to jeden z etapów procesu wyborczego, w którym uprawnione podmioty w przypisanym prawem czasie, miejscach i formach, promują wśród wyborców swoich kandydatów i program polityczny by zachęcić ich do oddania głosu w określony sposób².

¹ Artykuł o prawie identycznym tytule opublikował w 2005 roku Andrzej Sokala. Zob. A. Sokala, *Prawne ramy prowadzenia samorządowej kampanii wyborczej w III Rzeczypospolitej*, [w:] *Demokratyczne standardy prawa wyborczego Rzeczypospolitej Polskiej. Teoria i praktyka*, Warszawa 2005, s. 259–285.

² Zob. m.in. B. Michalak, A. Sokala, *Leksykon prawa wyborczego i systemów wyborczych*, Warszawa 2010, s.v. kampania wyborcza; A. Żukowski, *System wyborczy do Sejmu i do Senatu RP*, Warszawa 2004, s. 102; M. Chmaj, W. Skrzydło, *System wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej*, Kraków 2005, s. 93–94; K. W. Czaplicki, B. Dauter, A. Kisielewicz, F. Rymarz, *Samorządowe prawo wyborcze. Komentarz*, Warszawa 2006, uwaga 1 do art. 65 ordynacji samorządowej, s. 200

Artykuł ma na celu zaprezentowanie prawnych rozwiązań dotyczących prowadzenia samorządowej kampanii wyborczej. Reguły te ujęte zostały w ustawie z dnia 16 lipca 1998 roku Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw³ oraz ustawie z dnia 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta⁴. Kampania wyborcza na nich oparta odbyła się już trzykrotnie w odniesieniu do wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw i dwukrotnie w związku z powszechnymi wyborami wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Od pierwszych elekcji jej oblicze bardzo się zmieniło. Zarówno prowadzące kampanię wyborczą komitety wyborcze zdobyły doświadczenie, jak i zmianom uległy środki agitacji, jakimi się one posługują. Czynniki te powinny i niewątpliwie wpłynęły na prawne uregulowania prowadzenia kampanii wyborczej.

2. Regulacja samorządowej kampanii wyborczej

Występowanie dwóch aktów prawnych tej samej rangi, wspomnianych już ustawy z dnia 16 lipca 1998 roku Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz ustawy z dnia 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, nie jest równoznaczne z istnieniem dwóch oddzielnych reżimów prawnych dla potrzeb prowadzenia kampanii wyborczej w wyborach organów stanowiących i wykonawczych określonych jednostek samorządu terytorialnego. Wprawdzie ustawa o wyborze wójta zawiera, złożony z pięciu artykułów, rozdział czwarty zatytułowany „Kampania wyborcza i finansowanie wyborów”. Jednak doprecyzowuje on jedynie reguły prowadzenia kampanii wyborczej, tj. dostęp do nieodpłatnego czasu antenowego czy finansowanie i sprawozdawczość finansową komitetów wyborczych kandydatów na wójtów. W pozostałych kwestiach stosuje się odpowiednio przepisy ordynacji samorządowej. Generalne odesłanie do ordynacji samorządowej zawiera bowiem art. 2 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta. Ponadto rozdział 5a ustawy o wyborze wójta zawierający przepisy karne jest „wiernym powtórzeniem” działu siódmego ordynacji

³ Tekst jednolity Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547. Nazywana dalej ordynacją samorządową.

⁴ Dz. U. Nr 113, poz. 984 z późn. zm. ostatnia 2009 r. Nr 213, poz. 1652. Nazywana dalej ustawą o wyborze wójta.

samorządowej o tym samym tytule⁵. Można więc stwierdzić, że zasadnicze rozwiązania dotyczące samorządowej kampanii wyborczej zawiera ordynacja samorządowa, a dokładnie jej rozdziały 11 „Kampania wyborcza” i 12a „Finansowanie kampanii wyborczej” działu pierwszego „Przepisy wspólne” oraz wspomniany wyżej dział siódmy „Przepisy karne”. W niniejszej pracy ograniczę się do zaprezentowania rozwiązań w zakresie prowadzenia kampanii wyborczej, pomijając kwestie dotyczące jej finansowania.

Pierwszy artykuł rozdziału 11 pozwala określić podstawowe wyznaczniki prowadzenia kampanii wyborczej. Uzyskujemy na jego podstawie mniej lub bardziej wyczerpujące odpowiedzi na pytania: kiedy, jak i gdzie odbywa się kampania wyborcza? Na to kto prowadzi kampanię wyborczą odpowiada art. 64b zamieszczony w rozdziale poprzedzającym⁶. Czynią to na zasadzie wyłączności komitety wyborcze, reprezentowane przez pełnomocnika wyborczego⁷.

Już pierwszy ustęp art. 65-ego wskazuje czas trwania kampanii wyborczej. Rozpoczyna się ona z dniem ogłoszenia rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem wyborów⁸. Wtedy rozpoczyna się cisza wyborcza, która trwa aż do zakończenia głosowania. Czynności określone w ustawie, np. zbieranie podpisów poparcia, podjęte przed rozpoczęciem kampanii wyborczej są nieważne⁹. Nie wyklucza to oczywiście promowania określonych poglądów przez wyborców czy ugrupowania polityczne w okresie międzykadencyjnym.

⁵ Odpowiedniki poszczególnych artykułów wymienia F. Rymarz w K. W. Czaplicki i in., *op. cit.*, uwaga do rozdz. 5a ustawy o wyborze wójta, s. 535. Ustawa o wyborze wójta nie zawiera odpowiedników art. 202l oraz 202m ordynacji samorządowej sankcjonujących kupno i sprzedaż pełnomocnictwa do głosowania.

⁶ 10a zatytułowanym „Komitety wyborcze”.

⁷ Lub pełnomocnika finansowego, o ile komitet musi takiego powołać, w zakresie spraw dotyczących prowadzenia i odpowiedzialności za gospodarkę finansową komitetu wyborczego. Zob. art. 82a ordynacji samorządowej.

⁸ Oczywiście chodzi o dzień głosowania. Niestety pojęcia dzień wyborów i dzień głosowania używane są przez ustawodawcę zamiennie. Por. np.: art. 62 ust. 1 i art. 99 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

⁹ Tak art. 65 ust. 1a ordynacji samorządowej. Dodany na mocy Ustawy z dnia 26 lipca 2002 roku o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 127, poz. 1089).

W okresie kampanii wyborczej na zasadach, w formach, w czasie i w miejscach określonych ustawą prowadzi się agitację wyborczą¹⁰. Należy odróżnić od niej agitację w rozumieniu potocznym. Niestety obecna regulacja nie pozwala na precyzyjne wyznaczenie granicy między promowaniem poglądów a prowadzeniem agitacji wyborczej sensu stricto¹¹. Przykładowe formy agitacji wyborczej podaje ust. 3 art. 65, zabraniający prowadzenia agitacji na rzecz kandydatów i list kandydatów w czasie ciszy wyborczej¹². Są to: zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień czy rozdawanie ulotek. Próbę określenia czym jest agitacja wyborcza zawiera projekt ustawy – Kodeks wyborczy. Wedle projektu „Kodeksu wyborczego” agitacja wyborcza to nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego¹³. Można zakładać, że definicja ułatwiłaby klasyfikację konkretnych zachowań jako naruszających bądź nie zakazy prowadzenia agitacji wyborczej¹⁴.

Miejsca, w których nie można prowadzić kampanii wyborczej podaje art. 65 w ust. 2. Zabronione jest to na terenie:

- urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów,
- zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie,
- jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej, oddziałów obrony cywilnej i skoszarowanych jednostek policyjnych.

¹⁰ Tak art. 65 ust. 1b ordynacji samorządowej, dodany na mocy Ustawy z dnia 26 lipca 2002 roku o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz zmianie niektórych innych ustaw.

¹¹ Oceny takiej za każdym razem należy dokonywać w oparciu o określony stan faktyczny. Wskazuje na to F. Rymarz w K.W. Czaplicki i in., *op. cit.*, uwaga trzecia do art. 65 ordynacji samorządowej, s. 200.

¹² Naruszenie tego zakazu zagrożone jest karą grzywny. Tak art. 201 ordynacji samorządowej i art. 27e ustawy o wyborze wójta. Więcej o zachowaniach naruszających ciszę wyborczą, a więc noszących znamiona agitacji zob. A. Frydrych, B. Michalak, M. Sobczyk, *Zagadnienia prawnej regulacji ciszy wyborczej i dopuszczalności prowadzenia w okresie ciszy wyborczej kampanii społecznej na rzecz podwyższenia partycypacji wyborczej*, [w:] *Prawo wyborcze Analizy. Interpretacje. Rekomendacje*, pod. red. J. Zbieranka, Warszawa 2009, s. 20 – 24.

¹³ Definicję taką zawiera art. 85 projektu rozpatrywanego przez Komisję Nadzwyczajną do rozpatrzenia niektórych projektów ustaw z zakresu prawa wyborczego (NOW). Projekt ustawy kodeks wyborczy zawarty jest w druku sejmowym nr 1568.

¹⁴ Dodatkowo w projekcie kodeksu wyborczego – obecny § 3 art. 86 zaznaczono, że prowadzone przez szkołę zajęcia z zakresu edukacji obywatelskiej, polegające na upowszechnianiu wśród uczniów wiedzy o prawach i obowiązkach obywateli, znaczeniu wyborów w funkcjonowaniu demokratycznego państwa prawa oraz zasadach organizacji wyborów nie stanowią agitacji wyborczej.

Obostrzenia w prowadzeniu kampanii wyborczej dotyczą także terenu szkół podstawowych i gimnazjów. Nie można tam w jakiejkolwiek formie prowadzić agitacji wyborczej w stosunku do uczniów nieposiadających prawa wybierania¹⁵. Agitacja wyborcza zabroniona jest także na terenie budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy¹⁶. Naruszenie wyżej wymienionych zakazów zagrożone jest karą grzywny¹⁷. Zgromadzenia wyborców „nie podlegają zwykłym rygorom administracyjnym”¹⁸, ponieważ nie stosuje się do nich przepisów zawartych w ustawie – Prawo o zgromadzeniach¹⁹.

Jako że komitety wyborcze prowadzą na zasadzie wyłączności kampanię wyborczą na rzecz zgłaszanych kandydatów, wszelkie działania agitacyjne ze strony wyborców popierających dany komitet, chcących czynnie zaangażować się w jego promocję wymagają uprzedniej zgody pełnomocnika komitetu. Zgoda ta powinna być wyrażona na piśmie. Dodatkowo wyborca chcący zbierać podpisy poparcia obowiązany jest czynić to w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie nacisków zmierzających do ich wymuszenia²⁰ i nie może otrzymywać za to wynagrodzenia. Wynagrodzeniem za zbieranie podpisów nie jest zgłoszenie zbierającego jako kandydata na członka obwodowej komisji wyborczej przez komitet wyborczy. Zgłoszenie nie daje pewności zostania członkiem komisji a zryczałtowana dieta przysługuje za wykonywanie obowiązków w trakcie prac komisji²¹ Oczywiście nie wolno zbierać podpisów poparcia w miejscach, w których zabronione jest prowadzenie kampanii wyborczej. Za złamanie reguł dotyczących zbierania podpisów grozi kara grzywny w wysokości od 1000 do 10000 złotych, natomiast nawet pięciokrotność tej sumy może zostać zasądzona osobie udzielającej wynagrodzenia w

¹⁵ Tak art. 65 ust. 2a ordynacji samorządowej, dodany na mocy Ustawy z dnia 26 lipca 2002 roku o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz zmianie niektórych innych ustaw.

¹⁶ Normuje to art. 48 ust. 1 ordynacji samorządowej.

¹⁷ Za art. 199 ordynacji samorządowej.

¹⁸ Tak M. Chmaj, *Ordynacja samorządowa. Wprowadzenie*, Kraków 2000, s. 47.

¹⁹ Tak art. 66 ust. 1 ordynacji samorządowej.

²⁰ Art. 66 ust. 2 i 3 ordynacji samorządowej.

²¹ Na podstawie stanowiska Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 15 kwietnia 2004 roku (ZPOW- 9414-4/04), dostępnego na stronie internetowej www.pkw.gov.pl

zamian za zbieranie lub złożenie podpisu²². Ustawodawca stanowczo wyklucza możliwość:

- organizowania wieców wyborczych kandydatów,
- rozpowszechniania ich programów,
- rozpowszechniania materiałów propagandowych o charakterze reklamy dla celów kampanii wyborczej za pomocą środków masowego przekazu, plakatów, broszur i ulotek o masowym nakładzie oraz infolinii o bezpłatnym dostępie

bez uprzedniej zgody pełnomocnika komitetu wyborczego²³. Przy czym zgoda ta nie musi być wyrażona w formie pisemnej, brak bowiem takiego zastrzeżenia w treści omawianego artykułu²⁴. Wymienione formy agitacji wyborczej ze względu na masową skalę swojego oddziaływania, a więc i generowanie znacznych kosztów zostały potraktowane szczególnie. Sankcja za naruszenie normy zależna jest od kosztów działań dokonanych bez uprzedniej zgody pełnomocnika. Dla działań „wartych” od 500 do 50 000 złotych jest to kara grzywny nie niższa niż koszt bezprawnego działania, dla działań przekraczających tę sumę przewidziano również adekwatną karę grzywny bądź karę ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2²⁵.

Niektóre formy prowadzenia kampanii wyborczej, ze względu na cel kampanii wyborczej i jej publiczny charakter, zostały zakazane. Komitetom, kandydatom i wyborcom prowadzącym agitację nie wolno organizować loterii fantowych, innych gier czy konkursów, w których wygrać można nagrodę pieniężną lub przedmiot o wartości, przewyższającej wartość zwyczajowo używanych materiałów reklamowych²⁶. Ponadto zakazane jest podawanie i dostarczanie bezpłatnie lub po

²² Za art. 200 ordynacji samorządowej i art. 27d ustawy o wyborze wójta.

²³ Tak art. 67 ordynacji samorządowej.

²⁴ Por. K.W. Czaplicki i in., *op. cit.*, uwaga 2 do art. 202 ordynacji samorządowej, s. 445.

²⁵ Za art. 202 ordynacji samorządowej i art.27 f ustawy o wyborze wójta. Artykuły te zostały zmienione w oparciu o Ustawę zmieniającą z dnia 19 listopada 2009 roku o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta RP i niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 213, poz. 1652), art. 6 tej ustawy stanowi, że zmiany te stosuje się od kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego następującej po kadencji w trakcie której niniejsza ustawa weszła w życie.

²⁶ Tak art. 68 ust. 1 ordynacji samorządowej.

cenach zaniżonych²⁷ napojów alkoholowych. Naruszenie zakazów zagrożone jest karą grzywny od 5000 do 50000 złotych²⁸.

Cisza wyborcza, choć nie jest elementem kampanii wyborczej niewątpliwie jest z nią nierozzerwalnie związana i stanowi jej nieme podsumowanie. Dlatego też wspomniana wyżej regulacja z nią związana znajduje się właśnie w rozdziale dotyczącym kampanii. Oprócz generalnego zakazu prowadzenia agitacji wyborczej w trakcie ciszy wyborczej ustawodawca przewidział także zakaz podawania do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborców oraz sondaży wyborczych, przeprowadzanych w dniu głosowania – tzw. *exit polls*²⁹. Zakaz ten zagrożony jest najwyższą ujętą w ordynacji samorządowej i ustawie o wyborze wójta karą grzywny w wysokości od 500000 do 1000000 złotych³⁰. Skierowany jest on głównie do mediów. Coraz częściej jednak do jego naruszeń dochodzi za pośrednictwem Internetu.

Wszelkie materiały wyborcze, m.in. plakaty, ulotki, programy wyborcze, audycje wyborcze, strony internetowe, powinny zawierać oznaczenie od kogo pochodzą. Tylko oznaczone materiały korzystają z ochrony prawnej³¹. Materiały umieszczane w prasie, telewizji lub radiu, także muszą zawierać wskazanie od kogo pochodzą oraz przez kogo są opłacane. Przy czym odpowiedzialność za dopełnienie tego obowiązku spoczywa na redaktorze. Za jego nie dopełnienie może on zostać ukarany grzywną³². Takiej samej karze podlega ten, kto nie oznacza materiałów wyborczych³³.

W celu zachowania porządku i bezpieczeństwa określono miejsca i zasady rozmieszczania najbardziej popularnych i widocznych kampanijnych materiałów, czyli plakatów i haseł wyborczych. Przede wszystkim by móc umieścić na jakimkolwiek obiekcie, na przykład wymienionych - ścianie budynku, ogrodzeniu, latarni,

²⁷ Określonych w ustawie „cenami sprzedaży netto możliwymi do uzyskania, nie wyższymi od cen nabycia lub kosztów wytworzenia”. O niejasności tego sformułowania pisał F. Rymarz, zob. K.W. Czaplicki i in., *op. cit.*, uwaga 4 do art. 68 ordynacji samorządowej, s. 206. Za art. 68 ust. 2 ordynacji samorządowej.

²⁸ Zob. art. 202b i 202c ordynacji samorządowej i art. 27h i 27 i ustawy o wyborze wójta.

²⁹ Por. art. 69 ordynacji samorządowej. Wcześniej zakaz ten rozciągał się na okres 7 dni przed dniem głosowania, wkraczał więc w zakres prawnej regulacji kampanii wyborczej. Zmiany dokonano ustawą zmieniającą z dnia 26 lipca 2002 roku (Dz. U. Nr 127, poz. 1089).

³⁰ Art. 202a ordynacji samorządowej i 27g ustawy o wyborze wójta.

³¹ Tak art. 70 ordynacji samorządowej.

³² Por. art. 199a ust. 2 pkt. 2 ordynacji samorządowej oraz art. 27b ust. 2 pkt. 2 ustawy o wyborze wójta.

³³ Tak art. 199b ordynacji samorządowej.

urządzeniu energetycznym czy telekomunikacyjnym, należy otrzymać zgodę właściciela lub zarządcy nieruchomości, na której obiekt ten się znajduje. Przy czym należy to czynić z zachowaniem obowiązujących przepisów porządkowych. Materiały umieszczone w sposób zagrażający życiu lub zdrowiu, bezpieczeństwu mienia lub bezpieczeństwu w ruchu drogowym powinny zostać usunięte przez policję lub straż gminną³⁴. Na usunięcie materiałów wyborczych przez prowadzących kampanię przewidziano termin 30 dni następujących po dniu głosowania. W razie jego niezachowania organ wykonawczy gminy postanawia o ich uprzątnięciu na koszt zobowiązanych³⁵. Niestosowanie się do powyższych przepisów zagrożone jest karą grzywny. Przy czym za nie wywiązanie się z obowiązku usunięcia materiałów wyborczych odpowiada pełnomocnik komitetu wyborczego³⁶. Warto dodać, że ustawodawca rozważa możliwość ustawowego ograniczenia wielkości plakatów wyborczych do 2 m².

W tegorocznej samorządowej kampanii wyborczej po raz pierwszy zastosowanie znajdzie przepis zobowiązujący wójtów (burmistrzów czy prezydentów) do zapewnienia na obszarze gminy odpowiedniej liczby miejsc przeznaczonych na bezpłatne umieszczanie nie tylko urzędowych obwieszczeń, za co w praktyce odpowiadali już wcześniej, ale także bezpłatnych miejsc na plakaty wszystkich komitetów wyborczych³⁷. Rozwiązanie to ma na celu zapewnienie lepszego przestrzegania zasady równych wyborów w aspekcie równych szans wyborczych podmiotów biorących udział w kampanii wyborczej³⁸. W wyborczej praktyce już trzykrotnie organ wykonawczy gminy zapewniał miejsce na plakaty komitetów – dwukrotnie w kampanii wyborczej do Parlamentu Europejskiego i raz w kampanii prezydenckiej. Można jednak mieć wątpliwości czy najczęściej wskazywane do tej

³⁴ O ile powierzenie tego obowiązku policji nie budzi zastrzeżeń, wykonywanie go przez straż gminną podległą bezpośrednio wójtowi, często będącemu jednocześnie kandydatem, może budzić kontrowersje.

³⁵ Kwestie te reguluje art. 71 ordynacji samorządowej.

³⁶ Za art. 199a ordynacji samorządowej oraz art. 27b ustawy o wyborze wójta.

³⁷ Wykaz tych miejsc wójt podaje do publicznej wiadomości i przesyła do właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego niezwłocznie po rozpoczęciu kampanii wyborczej. Zob. art. 70a ordynacji samorządowej dodany na mocy ustawy zmieniającej z dnia 19 listopada 2009 roku o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta RP i niektórych innych ustaw.

³⁸ O aspekcie równych szans wyborczych więcej zob. G. Kryszewski, *Standardy rywalizacji wyborczej w wyborach parlamentarnych*, „Przegląd Sejmowy”, nr 2(79)/2007, s. 36 – 40.

pory miejsca na słupach i tablicach ogłoszeniowych zdołają pomieścić plakaty kilkakrotnie większej liczby komitetów wyborczych biorących udział w kampanii³⁹.

Mając na uwadze rzetelność informacji przekazywanych wyborcom ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie szczególnego trybu dochodzenia roszczeń z tytułu zamieszczenia w materiale wyborczym lub jakiegokolwiek innej formie prowadzenia agitacji wyborczej informacji nieprawdziwej⁴⁰. Kandydat lub pełnomocnik komitetu wyborczego, którego taka informacja dotyczy może wnieść do sądu okręgowego wnioski o wydanie orzeczenia:

- zakazu rozpowszechniania takich informacji,
- przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje,
- nakazania sprostowania takich informacji,
- nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste,
- nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone,
- nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 10000 złotych na rzecz instytucji charytatywnej.

Wniosek rozpoznawany jest w postępowaniu nieprocesowym w ciągu 24 godzin. Na postanowienie⁴¹ w jego przedmiocie zainteresowanemu służy, w terminie 24 godzin od wydania, zażalenie do sądu apelacyjnego. Jest ono rozpatrywane również w postępowaniu nieprocesowym w ciągu 24 godzin⁴². Na postanowienie wydane w wyższej instancji nie przysługuje środek zaskarżenia i jest ono natychmiast wykonalne⁴³. Dodatkowo ustawa przewiduje, że publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin ma nastąpić w ciągu 48 godzin w terminie i prasie wskazanej w postanowieniu na koszt zobowiązanego. Jeśli takowe nie nastąpi, na wniosek

³⁹ W ostatniej kampanii wyborczej do Parlamentu Europejskiego łącznie zarejestrowanych zostało 25 komitetów wyborczych, w przeprowadzonych w tym roku wyborach prezydenckich zarejestrowano 10 –ciu kandydatów. Dla porównania w 2006 roku w łącznie zarejestrowano 13207 komitetów wyborczych, w tym 32 przez Państwową Komisję Wyborczą. Dane ze strony internetowej Państwowej Komisji Wyborczej - www.pkw.gov.pl.

⁴⁰ Więcej na temat ochrony dóbr osobistych w procesie wyborczym zob. M. Kolasiński, *Ochrona dóbr osobistych w prawie wyborczym*, „Przegląd Sejmowy” nr 1(48)/2002, s. 35 -47.

⁴¹ Postanowienie sądu okręgowego winno być doręczone niezwłocznie zainteresowanemu, właściwemu komisarzowi wyborczemu i obowiązanemu do jego wykonania.

⁴² Tak art. 72 ordynacji samorządowej.

⁴³ Na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2002 roku przepis ten rozumiany jako wyłączający dopuszczalność wznowienia postępowania został uznany za niezgodny z Konstytucją, sygn. Sk 32/01.

zainteresowanego sąd zarządza opublikowanie w trybie egzekucyjnym⁴⁴. Przy czym opublikować sprostowanie, przeprosiny bądź odpowiedź można w trakcie ciszy wyborczej, czyli już po zakończeniu kampanii wyborczej⁴⁵. Zastosowanie wyborczego trybu ochrony dóbr osobistych nie wyklucza ich dochodzenia na podstawie przepisów innych ustaw już po zakończeniu kampanii wyborczej⁴⁶.

Ustawodawca będąc zobowiązanym zapewnić prawną równość szans podmiotom rywalizacji, biorąc pod uwagę wpływ jaki wywierają na wyborców media oraz różne możliwości finansowe, widoczne zwłaszcza w wyborach lokalnych, między komitetami wyborczymi przewidział mechanizmy regulujące prowadzenie medialnej kampanii wyborczej. Dotyczą one prowadzenia agitacji wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych. Niestety takiej odrębnej regulacji nie ma jeszcze dla kampanii prowadzonej w mediach elektronicznych, zwłaszcza w sieci Internet. Formy przewidziane dla prowadzenia kampanii medialnej przez ustawodawcę to nieodpłatne i odpłatne audycje wyborcze. Nieodpłatne audycje wyborcze nadawane są w publicznych rozgłośniach radiowych i stacjach telewizyjnych, natomiast płatne emitować mogą zarówno nadawcy publiczni jak i niepubliczni. Wszystkie audycje nadawane są w okresie od 15 dnia przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej⁴⁷.

Prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych przysługuje komitetom wyborczym, które zarejestrowały kandydatów lub listę kandydatów. Polega ono nie tylko na emisji dostarczonego przez komitet wyborczy materiału. To także rejestracja, czyli przegranie tegoż materiału na odpowiednie nośniki lub w razie potrzeby udostępnienie studia wraz z profesjonalnym realizatorem w celu jego nagrania. Chodzi tu zarówno o nagranie i emisję audycji przygotowanych przez komitety wyborcze jak i wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych czy kandydatów na radnych⁴⁸. Obowiązek rozpowszechniania spoczywa na nadawcach publicznych, czyli Telewizji Polskiej i Polskim Radiu, a dokładnie ich ośrodkach

⁴⁴ Za art. 73 ust. 1 i 3 ordynacji samorządowej.

⁴⁵ Por. art. 73 ust. 4 ordynacji samorządowej.

⁴⁶ Zob. art. 75 ordynacji samorządowej.

⁴⁷ Warto zaznaczyć, że jest tak tylko w odniesieniu do wyborów samorządowych i prezydenckich. W pozostałych elekcjach płatne audycje wyborcze nadawane mogą być w ciągu całej kampanii wyborczej.

⁴⁸ Tak art. ordynacji samorządowej

regionalnych. Łączny czas audycji wyborczych w poszczególnych programach telewizyjnych wynosi 15 godzin w wyborach organów stanowiących i 2 godziny dla wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów a w programach radiowych odpowiednio 20 i 4 godziny⁴⁹. Dzieleny jest on proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych przez komitet wyborczy list kandydatów w okręgach bądź zarejestrowanej liczby kandydatów do pełnienia funkcji organu wykonawczego gminy, na obszarze emitowania audycji wyborczych⁵⁰. Ponadto, komitetom które zarejestrowały listy kandydatów w ponad połowie okręgów wyborczych w wyborach do wszystkich sejmików województw przyznano prawo do nadawania audycji w programach o zasięgu ogólnokrajowym. Ich łączny czas to również 15 godzin w telewizji i 20 w radiu⁵¹. Komitet wyborczy nie może odstąpić czasu antenowego innemu komitetowi⁵². Dopuszczalne jest łączenie czasu audycji przyznanego danemu komitetowi wyborczemu na podstawie ustawy o wyborze wójta i ordynacji samorządowej⁵³. Czas antenowy dzielony jest w oparciu o wskazaną wyżej regułę proporcjonalności przez właściwych dyrektorów oddziałów Telewizji Polskiej i prezesów zarządów spółek Polskiego Radia między te z uprawnionych komitetów wyborczych, które złożyły stosowny wniosek. Nie złożenie wniosku w terminie skutkuje pominięciem komitetu w dokonywanym podziale. Wniosek powinien zawierać nazwę komitetu wyborczego, dane osobowe jego pełnomocnika, kopie protokołów rejestracji list kandydatów w wyborach organów stanowiących⁵⁴ lub kandydatów na urząd wójta, burmistrza czy prezydenta⁵⁵. Na ustalenia dotyczące

⁴⁹ W wyborach ponownych i uzupełniających prawo to nie przysługuje, a w wyborach przedterminowych oraz wyborach do nowych rad ulega zmniejszeniu do odpowiednio 3 godz. w TV i 4 godz. w PR. Za art. 76 ust. 2, 2a i 2b ordynacji samorządowej oraz art. 23 ust. 2 ustawy o wyborze wójta.

⁵⁰ Tak art. 76 ust. 4 ordynacji samorządowej i art. 23 ust. 3 ustawy o wyborze wójta.

⁵¹ W oparciu o art. 78 ordynacji samorządowej. Dla podziału tego czasu stosuje się odpowiednio przepisy art. 76 i 77.

⁵² Za art. 76 ust. 5 ordynacji samorządowej.

⁵³ Należy w tym celu złożyć wniosek do dyrektora lub prezesa właściwego regionalnego programu telewizyjnego lub radiowego najpóźniej w 20 dniu przed dniem głosowania. Zob. art. 23 ust. 4 ustawy o wyborze wójta.

⁵⁴ Należy wtedy także załączyć wykaz okręgów wyborczych w wyborach do rad gmin rad powiatów i sejmików województw objętych obszarem emitowania programu, w których zarejestrowano listy kandydatów.

⁵⁵ Kwestie te szczegółowo regulują dwa rozporządzenia KRRiT - z dnia 26 września 2002 r. w sprawie trybu postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, sposobu przygotowania i emisji tych audycji oraz sposobu upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych w wyborach na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (Dz. U. Nr 164 poz. 1351) oraz z dnia 26 września 2002 r. w sprawie trybu postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, sposobu przygotowania i emisji tych audycji oraz sposobu upowszechniania informacji o

podziału komitetom przysługuje skarga do komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę regionalnego ośrodka telewizyjnego czy radiowego. Należy ją złożyć w terminie 48 godzin od dokonania ustaleń. Sprawa rozpatrywana jest niezwłocznie, a postanowienie komisarza jest ostateczne⁵⁶.

W oparciu o artykuł 79 prawo do rozpowszechniania odpłatnych audycji wyborczych przysługuje każdemu komitetowi wyborczemu niezależnie od przyznanego mu nieodpłatnego czasu antenowego. Przy czym wysokość opłat pobieranych za ich emisję musi być jednakowa dla wszystkich komitetów wyborczych i ustala się ją na podstawie cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów. Ponadto czas przeznaczony na ich rozpowszechnianie nie jest wliczany do dopuszczalnego wymiaru czasowego reklam⁵⁷.

3. Rola komisarza wyborczego w samorządowej kampanii wyborczej.

W świetle przekrojowo zaprezentowanych przepisów zauważyć można tylko jedno konkretnie wskazane zadanie spoczywające na komisarzu wyborczym⁵⁸. Jest nim niezwłoczne rozpatrzenie skargi wniesionej przez pełnomocnika komitetu wyborczego na ustalenia dotyczące podziału nieodpłatnego czasu antenowego. Nie możemy jednak zapominać o szeroko zakreślonych kompetencjach ogólnych komisarza wyborczego. Ordynacja wskazuje, że „do zadań komisarza wyborczego należy:

- sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- zapewnianie we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;
- powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych;

terminach emisji audycji wyborczych przed wyborami do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 164, poz. 1350)

⁵⁶ Tak art. 77 ust. 2 ordynacji samorządowej. W zakresie swoich uprawnień komisarz wyborczy wydaje postanowienia. W oparciu o art. 12 ust. 4 ordynacji samorządowej.

⁵⁷ Jak stanowi art. 16 Ustawy o radiofonii i telewizji Reklamy nie mogą zajmować więcej niż 15% (...) dziennego czasu nadawania programu i nie więcej niż 12 minut w ciągu godziny.

⁵⁸ Pomijając oczywiście jego zadania związane z sprawozdawczością finansową komitetów wyborczych.

- kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;
- podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;
- udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym i obwodowym komisjom wyborczym wyjaśnień;
- ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w niniejszej ustawie;
- przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej;
- wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.”⁵⁹

Pierwsze z nich – sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego – przyznaje ogólną kompetencję do stania na straży prawidłowości przebiegu procesu wyborczego. Wiele przepisów zawartych w ordynacji samorządowej przyznaje w tym zakresie komisarzom wyborczym konkretne uprawnienia jak np. uchylanie uchwał terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjętych z naruszeniem prawa bądź niezgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej⁶⁰, ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie zaskarżonej uchwały rady gminy o podziale na stałe obwody głosowania⁶¹ czy uprawnienia związane z kontrolowaniem poprawności finansowania kampanii wyborczej przez komitety wyborcze⁶². Poza ostatecznym rozstrzygnięciem skarg na podział czasu antenowego, nie wskazano przy wykorzystaniu jakich środków komisarz wyborczy ma nadzorować prowadzenie kampanii wyborczej. Braku jasno określonej formy działania nie należy jednak traktować jako braku konieczności reagowania na zaobserwowane bądź zgłoszone w trakcie kampanii nieprawidłowości.

⁵⁹ Zadania określa art. 12 ust. 1 ordynacji samorządowej. Ich uszczegółowienie zawiera uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 marca 2002 roku w sprawie określenia właściwości terytorialnej komisarzy wyborczych, właściwości rzeczowej w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim oraz trybu pracy komisarzy wyborczych (M. P. Nr 13, poz. 225 z późn. zm.).

⁶⁰ Tak art. 12 ust. 2 ordynacji samorządowej.

⁶¹ Zob. art. 30 ordynacji samorządowej.

⁶² Reguluje je szczegółowo rozdz. 12a „Finansowanie kampanii wyborczej” ordynacji samorządowej.

Obojętnie kto ich się dopuścił: komitety wyborcze, wyborcy czy inne kategorie osób tj. np. redaktorzy w rozumieniu prawa prasowego. Czyny naruszające zasady prowadzenia kampanii wyborczej zostały zabronione przez ustawodawcę pod groźbą kary. Na każdym kto dowiedział się o popełnieniu przestępstwa spoczywa społeczny obowiązek zawiadomienia o tym prokuratora lub Policji⁶³. Z kolei na każdej instytucji państwowej czy samorządowej spoczywa prawny obowiązek zawiadomienia tychże organów o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, o którym dowiedziano się w związku z prowadzoną działalnością⁶⁴. Dodatkowo instytucje muszą przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia – aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa⁶⁵. Również komisarz wyborczy, jako organ wyborczy, czyli organ państwowy sprawując nadzór nad przebiegiem kampanii wyborczej powinien korzystać z opisanych wyżej mechanizmów. Z drugiej strony zważyć należy by działania podjęte w ramach nadzoru nie budziły zastrzeżeń ze strony podmiotów biorących udział w kampanii czy jej obserwatorów co do politycznej neutralności i bezstronności organów wyborczych. Bowiem przyjętym międzynarodowym standardem jest to, że „wyłącznie przejrzystość, bezpartyjność i niezależność od motywowanych politycznie manipulacji może zapewnić właściwe administrowanie procesu wyborczego”⁶⁶.

⁶³ Tak art. 304 ust. 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89 poz. 555 z późn. zm.).

⁶⁴ Zob. art. 304 ust. 2 Kodeksu postępowania karnego.

⁶⁵ Organom administracji rządowej i samorządowej, organom kontroli państwowej i kontroli samorządu terytorialnego oraz strażom gminnym (miejskim) uprawnienia oskarżyciela publicznego przysługują tylko wówczas, gdy w zakresie swego działania ujawniły wykroczenie i wystąpiły z wnioskiem o ukaranie. Art. 17 ust. 3 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

⁶⁶ Tak punkt 68 Raportu wyjaśniającego do Kodeksu dobrej praktyki w sprawach wyborczych, przyjętego przez Komisję wenecką Rady Europy w maju 2003 roku (CDL-AD 2002 23 rev.) Dostępny na stronie internetowej www.pkw.gov.pl

* W dniu 17 września 2010 r. Prezes Rady Ministrów zarządził na dzień 21 listopada 2010 r. wybory do samorządu terytorialnego. Rozporządzenie jest ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 20 września 2010 r. Nr 171, poz. 1151.

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTROW

z dnia 17 września 2010 r.

w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast

Na podstawie art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.1)), art. 7 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361, z późn. zm.2)) oraz art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984, z późn. zm.3)) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zarządza się wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

§ 2. Datę wyborów, o których mowa w § 1, wyznacza się na niedzielę 21 listopada 2010 r.

§ 3. Dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych, określa kalendarz wyborczy, stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

KALENDARZ WYBORCZY

Termin wykonania czynności wyborczej	Treść czynności wyborczej
1	2
do 2 października 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- podanie do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, informacji o okręgach wyborczych, ich granicach, numerach i liczbie radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym oraz o wyznaczonej siedzibie terytorialnej komisji wyborczej dla wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw, Rady m. st. Warszawy i rad dzielnic m. st. Warszawy oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast,- zawiadomienie odpowiednio Państwowej Komisji Wyborczej lub właściwego komisarza wyborczego o utworzeniu komitetu wyborczego oraz o zamiarze zgłaszania kandydatów na radnych
do 4 października 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- zgłaszanie komisarzom wyborczym kandydatów na członków terytorialnych komisji wyborczych
do 7 października 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- powołanie przez komisarza wyborczego terytorialnych komisji wyborczych
do 22 października 2010 r. do godz. 24 ⁰⁰	<ul style="list-style-type: none">- zgłaszanie terytorialnym komisjom wyborczym list kandydatów na radnych, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego dla wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic m. st. Warszawy
do 27 października 2010 r. do godz. 24 ⁰⁰	<ul style="list-style-type: none">- przyznanie przez Państwową Komisję Wyborczą, jednolitych numerów dla list tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw,- zgłaszanie gminnym komisjom wyborczym kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast
do 29 października 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- przyznanie przez komisarza wyborczego, wykonującego zadania o charakterze ogólnowojevodzkim, numerów dla list tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały co najmniej jedną listę kandydatów w wyborach do sejmiku województwa i nie został im przyznany numer przez Państwową Komisję Wyborczą

do 31 października 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- przyznanie przez komisarza wyborczego, numerów dla list tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały co najmniej jedną listę kandydatów w wyborach do rady powiatu i nie został im przyznany numer przez Państwową Komisję Wyborczą ani przez komisarza wyborczego wykonującego zadania o charakterze ogólnowojewódzkim,- podanie do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, informacji o numerach i granicach obwodów głosowania oraz o wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych
do 6 listopada 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- rozplakatowanie obwieszczeń:<ul style="list-style-type: none">a) właściwych terytorialnych komisji wyborczych o zarejestrowanych listach kandydatów na radnych zawierających numery list, skróty nazw komitetów, dane o kandydatach umieszczone w zgłoszeniach list wraz z ewentualnymi oznaczeniami kandydatów oraz treść oświadczeń lustracyjnych stwierdzających fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi,b) gminnych komisji wyborczych o zarejestrowanych listach kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, na których umieszczone są, w kolejności alfabetycznej nazwisk: nazwiska, imiona, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania, nazwa komitetu zgłaszającego kandydata, nazwa partii politycznej, do której należy kandydat oraz treść oświadczeń lustracyjnych stwierdzających fakt pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi
od 6 listopada 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych w programach telewizji publicznej i publicznego radia
do 7 listopada 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- powołanie przez gminną komisję wyborczą obwodowych komisji wyborczych,- sporządzenie spisów wyborców w urzędzie gminy
do 11 listopada 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- składanie wniosków o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania
do 16 listopada 2010 r.	<ul style="list-style-type: none">- składanie wniosków przez wyborców niepełnosprawnych o dopisanie ich do spisu w wybranym obwodzie głosowania na obszarze gminy

19 listopada 2010 r. o godz. 24 ⁰⁰	– zakończenie kampanii wyborczej
20 listopada 2010 r.	– przekazanie przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych spisów wyborców
21 listopada 2010 godz. 8 ⁰⁰ -22 ⁰⁰	– głosowanie

* Państwowa Komisja Wyborcza wraz z zarządzeniem wyborów podjęła wykonywanie czynności wyborczych. Podała niezwłocznie na stronie www.pkw.gov.pl informację o liczbie rad oraz liczbie radnych i wójtów, burmistrzów, prezydentów miast wybieranych w wyborach samorządowych zarządzonych na dzień 21 listopada 2010 r. Odpowiednio do terminów kalendarza wyborczego systematycznie podawane są wytyczne, informacje i wyjaśnienia Komisji dotyczące stosowania przepisów prawa wyborczego oraz realizacji poszczególnych czynności. W pierwszym okresie prac wyborczych podano przede wszystkim wyjaśnienia o czynnym i biernym prawie wyborczym i warunkach udziału w wyborach, o sposobie tworzenia komitetów wyborczych i przyjmowaniu zawiadomień o tych komitetach przez Państwową Komisję Wyborczą i komisarzy wyborczych, o zgłaszaniu kandydatów do terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych.

Liczba rad i wybieranych radnych w wyborach samorządowych 2010 r.

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Liczba rad</i>	<i>Liczba radnych</i>	<i>Liczba mieszkańców</i>	<i>Liczba wyborców</i>
Ogółem	2 827	46 809	37 801 453	30 564 965
Rady gmin	2 479	39 549	37 801 453	30 564 965
z tego:				
☐ gminy do 20 000 mieszkańców	2 152	32 280	16 973 858	13 421 440
☐ gminy pow. 20 000 mieszkańców	262	5 568	8 719 797	7 075 358
☐ miasta na prawach powiatu	65	1 701	12 107 798	10 068 167
Rady powiatów	314	6 290	25 693 655	20 496 798
Sejmiki województw	16	561	37 801 453	30 564 965
Dzielnice m. st. Warszawy	18	409	1 598 724	1 340 319

Liczba wybieranych wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w wyborach samorządowych 2010

<i>Lp.</i>	<i>Województwo</i>	<i>Liczba gmin</i>	<i>Liczba urzędów</i>		
			<i>wójta</i>	<i>burmistrza</i>	<i>prezydenta miasta</i>
1.	dolnośląskie	169	78	83	8
2.	kujawsko-pomorskie	144	92	47	5
3.	lubelskie	213	171	37	5
4.	lubuskie	83	41	39	3
5.	łódzkie	177	134	32	11
6.	małopolskie	182	122	56	4
7.	mazowieckie	314	229	75	10
8.	opolskie	71	36	33	2
9.	podkarpackie	160	111	43	6
10.	podlaskie	118	79	36	3
11.	pomorskie	123	81	35	7
12.	śląskie	167	96	47	24
13.	świętokrzyskie	102	71	27	4
14.	warmińsko-mazurskie	116	67	46	3
15.	wielkopolskie	226	117	102	7
16.	zachodniopomorskie	114	51	58	5
OGÓLEM		2479	1576	796	107

* W ustawowym terminie (do 4 października br.) do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło 36 zawiadomień o utworzeniu komitetów wyborczych i zamiarze zgłaszania kandydatów na radnych; złożyły je: Komitet Wyborczy Polska Patriotyczna, Komitet Wyborczy Związku Słowiańskiego, Komitet Wyborczy Lepsza Polska, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe, Komitet Wyborczy Polska Partia Pracy, Koalicyjny Komitet Wyborczy Lewica, Komitet Wyborczy Ruch Autonomii Śląska, Komitet Wyborczy Racji Polskiej Lewicy, Komitet Wyborczy Narodowego Odrodzenia Polski, Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej, Komitet Wyborczy Wyborców Ruch Wyborców Janusza Korwin-Mikke, Komitet Wyborczy Prawica Rzeczypospolitej, Komitet Wyborczy Wyborców Krajowa Wspólnota Samorządowa, Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP, Komitet

Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, Komitet Wyborczy Wyborców Nasz Dom Polska-Samoobrona (30 września komitet rozwiązał się), Komitet Wyborczy Krajowa Partia Emerytów i Rencistów, Komitet Wyborczy Stronnictwa Ludowego "Ojcowizna", Komitet Wyborczy Stowarzyszenia Polskich Chrześcijańskich Demokratów, Komitet Wyborczy Samoobrona Patriotyczna, Komitet Wyborczy Przymierza Narodu Polskiego, Komitet Wyborczy Unia Polityki Realnej, Komitet Wyborczy Stronnictwo "Piaś", Komitet Wyborczy Nasz Dom Polska-Samoobrona Andrzej Lepper, Komitet Wyborczy Stowarzyszenie Akcja Wspierania Aktywności, Komitet Wyborczy Ruch Przełomu Narodowego, Komitet Wyborczy Wyborców Młodzi Gwarancją Zmian, Komitet Wyborczy Społecznego Towarzystwa Ekologicznego "Pro Vita et Patria", Komitet Wyborczy Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna, Komitet Wyborczy Partii Demokratycznej, Komitet Wyborczy Prawica Rzeczypospolitej UPR, Koalicyjny Komitet Wyborczy Lista Sierakowskiej-Lewica, Komitet Wyborczy Wyborców Polski Kierunek, Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin, Komitet Wyborczy Forum Ogólnospołeczne Rzeczypospolitej Polskiej, Komitet Wyborczy "Ruch Narodowo Ludowy". Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła zawiadomienia o utworzeniu 34 komitetów wyborczych. W jednym przypadku wobec nieusunięcia wady zawiadomienia w terminie Państwowa Komisja Wyborcza odmówiła przyjęcia zawiadomienia (dotyczy Komitetu Wyborczego Stowarzyszenia „Ruch Narodowo Ludowy”). Do komisarzy wyborczych złożono 12.579 zawiadomień, z których przyjętych zostało 12.535.

* W celu sprawnego wykonania kolejnych zadań wyborczych udostępnione są w Internecie informacje i wyjaśnienia PKW: o zgłaszaniu list kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów, burmistrzów, prezydentów miast; o głosowaniu przez pełnomocnika; o zasadach gospodarki finansowej komitetów wyborczych.

Informacja
o zgłaszaniu list kandydatów na radnych
oraz o zgłaszaniu kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta
w wyborach zarządzonych na dzień 21 listopada 2010 r.*
(ZPOW-703-44/10)

Zasady zgłaszania kandydatów na radnych określają przepisy ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.), zwanej dalej „Ordynacją wyborczą”, w rozdziale 15 „Zgłaszanie kandydatów na radnych”.

Przepisy tego rozdziału dotyczące zgłaszania i rejestrowania list kandydatów do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców stosuje się odpowiednio do zgłaszania i rejestrowania list kandydatów:

- do rad powiatów (na podstawie art. 140 ust. 1 Ordynacji wyborczej, z uwzględnieniem art. 133 ust. 1),
- do sejmików województw (na podstawie art. 165 ust. 1 Ordynacji wyborczej, z uwzględnieniem art. 164 ust. 1 pkt 1).

Zasady zgłaszania kandydatów na wójta, burmistrza i prezydenta miasta określają przepisy ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”, w rozdziale 2 „Zgłaszanie i rejestracja kandydatów”.

I.

1. Zgłaszanie list kandydatów na radnych

- 1) **Prawo zgłaszania list kandydatów** na radnych w wyborach do rad gmin, rad miejskich, rad dzielnic m. st. Warszawy, rad powiatów i sejmików województw **przysługuje komitetom wyborczym, które otrzymały** odpowiednio od Państwowej Komisji Wyborczej lub od właściwego komisarza wyborczego **postanowienie o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego** i zamiarze zgłaszania kandydatów na radnych (art. 95 ust. 1 i art. 99 ust. 4 Ordynacji wyborczej).

*na stronie internetowej są też dostępne wzory dokumentów związanych z dokonaniem zgłoszenia

- 2) **Kandydaci na radnych zgłaszani są w formie list kandydatów na radnych, odrębnie dla każdego z okręgów wyborczych, do właściwych terytorialnych komisji wyborczych;** za listę kandydatów uważa się także zgłoszenie jednego kandydata w okręgu wyborczym w gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców (art. 95 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Komitet wyborczy może zgłosić w okręgu tylko jedną listę kandydatów (art. 98 ust. 1 Ordynacji wyborczej). W przypadku utworzenia koalicji wyborczej i powołania koalicyjnego komitetu wyborczego w celu zgłoszenia wspólnych list kandydatów do danej rady lub sejmiku województwa komitet wyborczy partii politycznej wchodzącej w skład koalicji nie może samodzielnie, albo w innej koalicji wyborczej zgłaszać list kandydatów do tej rady, jeżeli w okręgu wyborczym została zgłoszona wspólna lista kandydatów (art. 95 ust. 3 Ordynacji wyborczej).

- 3) **Listy kandydatów na radnych zgłasza się do właściwej terytorialnej komisji wyborczej najpóźniej w 30. dniu przed dniem wyborów, tj. do 22 października 2010 r. do godz. 24.00** (art. 101 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Zgłoszenie, podpisane przez pełnomocnika wyborczego komitetu lub przez osobę przez niego upoważnioną do zgłoszenia listy, może być dostarczone komisji terytorialnej osobiście przez podpisującego zgłoszenie lub przez inną osobę albo nadesłane pocztą lub kurierem.

W przypadku wysłania zawiadomienia przesyłką listową lub kurierem o dotrzymaniu terminu decyduje data wpływu zawiadomienia do terytorialnej komisji wyborczej (art. 205 ust. 1 i 3 Ordynacji wyborczej).

Po dniu 22 października 2010 r., zgłoszenie listy kandydatów na radnych jest możliwe wyłącznie w sytuacji przewidzianej w art. 108 Ordynacji wyborczej, czyli wówczas, gdy w terminie przewidzianym dla zgłoszenia list kandydatów w okręgu wyborczym nie zostaną zgłoszone co najmniej dwie listy kandydatów, a liczba zgłoszonych kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w okręgu lub mniejsza. Terytorialna komisja wyborcza wzywa wówczas komitety wyborcze, poprzez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń list kandydatów w terminie 5. dni od dnia ich rozplakatowania.

Pełnomocnik komitetu wyborczego lub osoba upoważniona, która dokonała zgłoszenia listy kandydatów na radnych może do 10. dnia przed dniem wyborów zgłosić nowego kandydata na radnego, jeżeli komisja wyborcza zawiadomi pełnomocnika, iż skreśliła z zarejestrowanej listy komitetu kandydata, który zmarł (pod warunkiem, że śmierć kandydata spowodowała,

że liczba kandydatów w okręgu wyborczym jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej). Zgłoszenie nowego kandydata nie wymaga poparcia podpisami wyborców (art. 110 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Terytorialną komisją wyborczą jest:

- a) gminna, miejska, dzielnicowa komisja wyborcza — właściwa do przyjęcia zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na radnych w wyborach odpowiednio do rady gminy, rady miejskiej, rady miasta na prawach powiatu, Rady m. st. Warszawy, rady dzielnicy m. st. Warszawy,
- b) powiatowa komisja wyborcza — właściwa do przyjęcia zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na radnych do rady powiatu,
- c) wojewódzka komisja wyborcza — właściwa do przyjęcia zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na radnych do sejmiku województwa.

Nadzór nad przestrzeganiem prawa przez terytorialne komisje wyborcze sprawuje właściwy komisarz wyborczy, który rozpatruje skargi na działalność terytorialnych komisji wyborczych i udziela komisjom wyjaśnień (art. 12 ust. 1 pkt 1, 4 i 7 oraz ust. 2 Ordynacji wyborczej).

4) Lista kandydatów na radnych zgłaszana w okręgu wyborczym w wyborach do:

- a) **rady gminy (miejskiej) w gminie (mieście) liczącej do 20 tys. mieszkańców** musi zawierać co najmniej 1 kandydata, a najwyżej tylu kandydatów, ilu radnych wybieranych jest w danym okręgu wyborczym (art. 98 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej),
- b) **rady gminy (miejskiej) w gminie (mieście) liczącej powyżej 20 tys. mieszkańców, rady miasta na prawach powiatu, Rady m. st. Warszawy, rady dzielnicy m. st. Warszawy**, nie może zawierać mniej niż 5 kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym (art. 98 ust. 2 pkt 2 Ordynacji wyborczej),
- c) **rady powiatu** nie może zawierać mniej niż 3 kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym (art. 140 ust. 1 w związku z art. 98 ust. 2 pkt 2 i art. 133 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
- d) **sejmiku województwa** nie może zawierać mniej niż 5 kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż dwukrotność liczby

radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym (art. 165 ust. 1 w związku z art. 98 ust. 2 pkt 2 i art. 164 ust. 1 pkt 1 Ordynacji wyborczej).

5) Każda zgłaszana lista kandydatów w okręgu powinna być poparta podpisami co najmniej:

- a) 25 wyborców, jeżeli dotyczy zgłoszenia kandydatów do rady gminy w gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców (art. 100 ust. 1 pkt 1 Ordynacji),
- b) 150 wyborców, jeżeli dotyczy zgłoszenia kandydatów do rady gminy w gminie liczącej powyżej 20 tys. mieszkańców, Rady m. st. Warszawy i rad dzielnic m. st. Warszawie (art. 100 ust. 1 pkt 2 Ordynacji wyborczej oraz art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 31, poz. 361, z późn. zm.),
- c) 200 wyborców, jeżeli dotyczy zgłoszenia kandydatów do rady powiatu (art. 140 ust. 2 Ordynacji),
- d) 300 wyborców, jeżeli dotyczy zgłoszenia kandydatów do sejmiku województwa (art. 165 ust. 2 Ordynacji).

Wyborcy udzielający poparcia nie muszą stale zamieszkiwać na obszarze okręgu wyborczego, w którym zgłaszana jest lista kandydatów na radnych, lecz muszą stale zamieszkiwać na obszarze działania danej rady (sejmiku województwa).

Wyborca może udzielić poparcia dowolnej liczbie list kandydatów, jednak udzielonego poparcia nie może wycofać (art. 100 ust. 2 Ordynacji).

Wykaz osób popierających listę kandydatów na radnych należy sporządzić według wzoru określonego rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 sierpnia 2002 r. w sprawie wzoru wykazu osób popierających listę kandydatów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 139, poz. 1168). *Wzór wykazu osób popierających listę kandydatów na radnych stanowi załącznik nr 1 do informacji.*

Wykaz osób popierających listę kandydatów nie może być przedstawiony w formie kopii i nie może składać się z części doklejanych.

Wykaz może być sporządzony dwustronnie, przy czym pierwsza strona powinna odpowiadać treści wzorowi ustalonemu przez Prezesa Rady Ministrów, zaś druga strona może być kontynuacją rubryk tabeli „Osoby popierające listę kandydatów” przy zachowaniu kolejności numeracji w rubryce „L.p.”.

Adres zamieszkania obejmuje: nazwę miejscowości (miasta, wsi, osady) oraz nazwę ulicy i numer domu oraz numer mieszkania. Podawanie kodu pocztowego nie jest konieczne. Podanie numeru lokalu dotyczy tylko budynków wielomieszkaniowych. Brak danych lub niepełne określenie adresu zamieszkania spowoduje uznanie poparcia za złożone wadliwie. Uznaje się za prawidłowo udzielone poparcie, gdy zamiast wskazania pełnego brzmienia nazwy miejscowości w rubryce „Adres zamieszkania” popierający posłuży się powszechnie używanym i jednoznacznie rozumianym skrótem tej nazwy, jeżeli inne dane dotyczące adresu zamieszkania (nazwa ulicy, nr domu, nr lokalu) zostały podane zgodnie z wymaganiami. Za prawidłowo udzielone poparcie uznane zostanie również takie, w którym zamiast dokładnego podania adresu zamieszkania w rubryce na to przeznaczonej postawiono znak odnośnika do adresu wskazanego w pozycji bezpośrednio wyżej umieszczonej w wykazie podpisów, jeżeli osoby wymienione w tych pozycjach noszą to samo nazwisko, co wskazywałoby, iż są członkami rodziny wspólnie zamieszkałymi pod tym samym adresem.

Wykaz osób popierających listę kandydatów dołącza się do zgłoszenia listy w odpowiednim okręgu wyborczym.

2. Warunki, które muszą spełniać kandydaci na radnych

1) Kandydatem na radnego danej rady oraz sejmiku województwa może być osoba posiadająca prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze):

- a) będąca obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat,
- b) stale zamieszkała na obszarze działania danej rady, czyli odpowiednio: gminy, miasta, dzielnicy m. st. Warszawy, albo powiatu lub województwa (art. 7 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Kandydat na radnego musi być wpisany do stałego rejestru wyborców właściwego dla danej jednostki samorządu terytorialnego.

2) Kandydatem na radnego rady gminy (miejskiej), Rady m. st. Warszawy, rady dzielnicy m. st. Warszawy może być również obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim posiadający prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze), który:

- a) najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat,
- b) stale zamieszkuje na obszarze działania danej rady, czyli odpowiednio: gminy, miasta, dzielnicy m. st. Warszawy,

- c) jest wpisany do stałego rejestru wyborców właściwego dla danej jednostki samorządu terytorialnego,
- d) nie został pozbawiony prawa wybierania w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem (art. 7 ust. 1 w związku z art. 6a ust. 1 i 3 Ordynacji wyborczej),

3) Kandydatem nie może być (nie ma prawa wybieralności) osoba:

- a) karana za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego (art. 7 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej),
- b) wobec której wydano prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego (art. 7 ust. 2 pkt 2 Ordynacji wyborczej).

Posiadanie praw wyborczych ocenia się na dzień wyborów. Stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2008 r. sygn. akt K 66/07 (Dz. U. Nr 214, poz. 1354), w przypadku prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego pozbawienie prawa wybieralności następuje na czas określony okresem ewidencjonowania w rejestrze skazanych (Krajowym Rejestrze Karnym). Natomiast w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego, pozbawienie biernego prawa wyborczego następuje na okres próby, wskazany w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie. Oznacza to, że osoby wobec których zapadł prawomocny wyrok skazujący za przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego nie mają biernego prawa wyborczego, tj. nie mogą kandydować w okresie, w którym są wpisane do ewidencji Krajowego Rejestru Karnego. Natomiast osoby, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego nie mają prawa biernego prawa wyborczego, tj. nie mogą kandydować w okresie próby wskazanym przez sąd w warunkowym umorzeniu postępowania.

- c) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, w związku ze złożeniem niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego (art. 7 ust. 2 pkt 3 Ordynacji wyborczej).

- d) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym (art. 5 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej),
- e) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu (art. 5 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej),
- f) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądowym (art. 5 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej).

Kandydatem nie może również być obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, **który został pozbawiony prawa wybieralności** w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

- 4) Posiadanie prawa wybieralności kandydat na radnego obowiązany jest stwierdzić w **oświadczeniu o wyrażeniu zgody na kandydowanie** (art. 99 ust. 2 Ordynacji wyborczej; por. także załącznik nr 3 do niniejszej informacji).
- 5) Kandydatem na radnego może być osoba wchodząca w skład komitetu wyborczego, w tym także pełnomocnik wyborczy i pełnomocnik finansowy, ponieważ przepisy Ordynacji wyborczej nie ustalają w tym zakresie żadnego zakazu.
- 6) **Kandydat może kandydować tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów** (art. 98 ust. 3 Ordynacji). Można kandydować **tylko do jednej rady**, czyli tylko do rady gminy lub rady powiatu albo do sejmiku województwa (art. 8 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Nie można jednocześnie kandydować do rady dzielnicy m. st. Warszawy i do którejkolwiek z wyżej wymienionych rad (art. 7 ust. 5 ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy); dotyczy to także kandydowania do Rady Dzielnicy i do Rady m. st. Warszawy.
- 7) Ordynacja wyborcza ani ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta nie zakazuje jednoczesnego kandydowania na radnego i na wójta w tej samej lub innej gminie.

W przypadku jednoczesnego wyboru tego samego kandydata na radnego i na wójta, jego mandat radnego wygasa z mocy prawa (art. 190 ust. 1 pkt 2b Ordynacji wyborczej).

- 8) Kandydat na radnego **nie musi** stale zamieszkiwać na obszarze okręgu wyborczego, w którym kandyduje.

3. Osoba dokonująca zgłoszenia listy kandydatów na radnych

- 1) Zgłoszenia list kandydatów dokonuje, w imieniu komitetu wyborczego, **pełnomocnik wyborczy komitetu**, dołączając do zgłoszenia dokument

potwierdzający powołanie go na pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego, z podaniem jego imienia i nazwiska, dokładnego adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL (art. 101 ust. 2 Ordynacji).

- 2) Zgłoszenia listy kandydatów może dokonać także **osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego**. Pełnomocnik wyborczy może upoważnić do zgłaszania list kandydatów dowolną liczbę osób. W upoważnieniu należy podać nazwisko i imię osoby upoważnionej, jej dokładny adres i numer ewidencyjny PESEL oraz określić zakres upoważnienia wskazując czynności wyborcze, które może wykonywać upoważniona osoba, w tym określenie rady lub obszaru objętego upoważnieniem. Upoważnienie musi być opatrzone datą i podpisane przez pełnomocnika wyborczego. Osoba upoważniona nie może upoważniać innych osób do zgłaszania list kandydatów na radnych. Oprócz upoważnienia do zgłaszania list kandydatów w imieniu komitetu wyborczego upoważnienie może jednocześnie dotyczyć prawa zgłaszania kandydatów do terytorialnych komisji wyborczych, prawa zgłaszania kandydatów do obwodowych komisji wyborczych, a także wyznaczania mężów zaufania komitetu wyborczego.

Jeżeli zgłoszenia listy kandydatów na radnych dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika, obowiązana jest dołączyć do zgłoszenia dokument o powołanym pełnomocniku wyborczym komitetu oraz udzielone tej osobie upoważnienie do zgłoszenia listy kandydatów.

4. Dokument zgłoszenia listy kandydatów na radnych i wymagane załączniki

- 1) Warunki, które spełniać musi dokument zgłoszenia listy kandydatów na radnych określa art. 99 ust. 1 i 3 Ordynacji wyborczej.

W zgłoszeniu należy wymienić:

- a) nazwę komitetu wyborczego, w którego imieniu dokonywane jest zgłoszenie wraz z dokładnym adresem jego siedziby,
- b) imię (imiona), nazwisko osoby dokonującej zgłoszenia z zaznaczeniem, czy zgłoszenia dokonuje pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego, czy też osoba przez niego upoważniona oraz dokładny adres i ewentualnie numer telefonu i adres e-mail osoby dokonującej zgłoszenia,
- c) nazwę rady (sejmiku województwa) oraz numer okręgu wyborczego, do którego dokonuje się zgłoszenia listy kandydatów,
- d) imiona i nazwiska kandydatów, ich wiek (lata, nie daty urodzenia) oraz miejsca zamieszkania (miejscowości, ale nie pełny adres).

Nazwiska kandydatów należy umieścić w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.

Jeżeli kandydaci na liście wymienieni są w kolejności alfabetycznej, osoba zgłaszająca listę powinna złożyć terytorialnej komisji wyborczej informację, że taka kolejność została ustalona przez komitet. Informacja ta może być zawarta w zgłoszeniu.

W zgłoszeniu osoba zgłaszająca może wносить o oznaczenie poszczególnych kandydatów nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej lub organizacji popierającej kandydata (art. 99 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Oznaczenie to, czyli nazwa lub skrót nazwy partii lub organizacji nie może zawierać więcej niż 40 znaków drukarskich (tj. liter i znaków interpunkcyjnych, jak cudzysłów, myślnik, przecinek, itd.), wliczając spacje (przerwy pomiędzy poszczególnymi wyrazami i znakami). Zgłoszenie takiego wniosku wymaga pisemnego potwierdzenia przez właściwy statutowo organ partii politycznej lub organizacji, która popiera kandydata. Dokumenty te dołącza się do zgłoszenia. Oznaczenie kandydatów zgodnie ze zgłoszonym wnioskiem będzie uwzględnione na urzędowych obwieszczeniach o zarejestrowanych listach kandydatów na radnych. Każda kandydatura może zostać oznaczona nazwą lub skrótem nazwy tylko jednej partii politycznej lub organizacji.

Przykładowy wzór zgłoszenia listy kandydatów na radnych, stanowi załącznik nr 2 do niniejszej informacji.

2) Do zgłoszenia listy kandydatów należy dołączyć:

- a) postanowienie (kopię) o przyjęciu zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą lub właściwego komisarza wyborczego (art. 99 ust. 4 Ordynacji wyborczej),
- b) dokument stwierdzający ustanowienie pełnomocnika wyborczego z podaniem jego nazwiska i dokładnego adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL,
- c) upoważnienie do zgłoszenia list kandydatów na radnych wystawione przez pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego (jeżeli zgłoszenia listy kandydatów dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego),
- d) wykaz osób popierających zgłoszenie listy kandydatów na radnych ze wskazaniem liczby podpisów tych osób,
- e) pisma statutowych organów partii politycznych i organizacji, potwierdzające poparcie poszczególnych kandydatów na radnych przez

partie polityczne i organizacje (*jeżeli osoba zgłaszająca wnosi o
oznaczenie kandydatów wskazanym poparciem partii lub organizacji*),

- f) oświadczenia wszystkich kandydatów na radnych o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz posiadaniu prawa wybieralności. Oświadczenie kandydata na radnego, o którym mowa wyżej, powinno zawierać imię (imiona), nazwisko, wiek, numer ewidencyjny PESEL, własnoręczny podpis kandydata i datę (art. 99 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Przykładowy wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na kandydowanie, stanowi załącznik nr 3 do niniejszej informacji.

- g) oświadczenia wszystkich kandydatów na radnych (z wyjątkiem kandydatów będących obywatelami Unii Europejskiej oraz kandydatów będących obywatelami polskimi urodzonych po dniu 31 lipca 1972 r.), dotyczące pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Oświadczenie składa się według wzoru stanowiącego załącznik Nr 1a do ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.) — art. 99 ust. 2b Ordynacji wyborczej.

Wzór oświadczenia stanowi załącznik Nr 4 do niniejszej informacji.

Kandydaci, którzy złożyli oświadczenie według wskazanego wyżej wzoru po dniu 13 września 2007 r. zamiast oświadczenia składają informację o złożeniu oświadczenia, według wzoru stanowiącego załącznik Nr 2a do powołanej ustawy;

Wzór informacji stanowi załącznik Nr 5 do niniejszej informacji.

W przypadku **zgłoszenia kandydatów — obywateli Unii Europejskiej** niebędących obywatelami polskimi do zgłoszenia należy dołączyć również:

- a) oświadczenia tych kandydatów wskazujące ich obywatelstwo, adres i okres stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz ostatni adres zamieszkania w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem; *przykładowy wzór oświadczenia, stanowi załącznik nr 6 do niniejszej informacji,*
- b) zaświadczenia wydane przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej, którego kandydat jest obywatelem, że nie pozbawiono go prawa wybieralności w tym państwie lub że organ ten nie posiada informacji o pozbawieniu go tego prawa.

Wskazane jest, aby załączniki wymienić w zgłoszeniu. Zgłoszenie powinno być opatrzone datą i własnoręcznym podpisem osoby zgłaszającej.

- 3) Dokumenty składane przez pełnomocnika komitetu wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę powinny być, w zależności od ich charakteru, uwierzytelnione przez pełnomocnika lub upoważnioną osobę albo stanowić oryginały dokumentów.
- 4) Ilekroć wymagane jest podanie numeru PESEL, wymóg ten, w odniesieniu do obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, może zostać spełniony również przez podanie numeru paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość (art. 203b Ordynacji wyborczej).
- 5) Terytorialna komisja wyborcza na zgłoszeniu odnotowuje datę i godzinę oraz liczbę porządkową jego wpływu (art. 104 Ordynacji wyborczej).

II.

1. Zgłaszanie kandydata na wójta, burmistrza i prezydenta miasta

- 1) **Prawo zgłaszania kandydata na wójta, burmistrza i prezydenta miasta**, zwanego dalej wójtem, przysługuje partiom politycznym, koalicjom partii politycznych, stowarzyszeniom i organizacjom społecznym oraz wyborcom (art. 7 ust. 1 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta).

W wyborach bezpośrednich wójtów przeprowadzonych łącznie z wyborami do rad gmin uprawnienie to przysługuje tym samym komitetom wyborczym, które utworzono w celu zgłaszania kandydatów na radnych, i które spełniają warunki określone w art. 7 ust. 2 ustawy, czyli:

- a) zarejestrują listy kandydatów na radnych w wyborach do rady gminy w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gminie,
- b) w każdym z tych okręgów zarejestrują nie mniej kandydatów niż wynosi liczba radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym.

W wyborach bezpośrednich wójta przeprowadzanych łącznie z wyborami do rad gmin przepis art. 7 ust. 4 ustawy przewidujący konieczność poparcia kandydata na wójta określoną liczbą podpisów nie ma zastosowania, gdyż dotyczy on wyłącznie wyborów przedterminowych wójta, w których nie jest wybierana rada gminy, a wybory przeprowadza się w przypadku wygaśnięcia mandatu wójta w toku kadencji (art. 26 ustawy).

- 2) **Kandydata na wójta zgłasza się do właściwej gminnej (miejskiej) komisji wyborczej** najpóźniej w 25. dniu przed dniem wyborów, czyli **nie później niż do dnia 27 października 2010 r. do godz. 24.00** (art. 7 ust. 3 ustawy). Jeżeli w tym terminie nie zgłoszono żadnego kandydata lub zgłoszono tylko jednego kandydata, gminna komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń kandydatów w terminie 5 dni od dnia ich rozplakatowania. (art. 11 ust. 1 ustawy).

Jeżeli gminna komisja wyborcza skreśli kandydata wskutek jego śmierci, komisja informuje właściwego pełnomocnika o możliwości zgłoszenia nowego kandydata najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów (art. 12 ust. 2 ustawy).

2. Warunki, które musi spełniać kandydat na wójta

- 1) **Kandydat na wójta musi mieć prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze)**. Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy prawo wybieralności na wójta ma każdy obywatel polski posiadający prawo wybieralności do rady gminy, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat. Kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje na wójta.

Kandydatem nie może być osoba:

- a) karana za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego,
- b) wobec której wydano prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego.

Posiadanie praw wyborczych ocenia się na dzień wyborów. Stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2008 r. sygn. akt K 66/07 (Dz. U. Nr 214, poz. 1354), w przypadku prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego pozbawienie prawa wybieralności następuje na czas określony okresem ewidencjonowania w rejestrze skazanych (Krajowym Rejestrze Karnym). Natomiast w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego, pozbawienie biernego prawa wyborczego następuje na okres próby, wskazany w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie. Oznacza to, że osoby wobec których zapadł prawomocny wyrok skazujący za przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego nie mają biernego prawa wyborczego, tj. nie mogą kandydować w okresie, w którym są wpisane do ewidencji Krajowego Rejestru Karnego. Natomiast osoby, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne

za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego nie mają prawa biernego prawa wyborczego, tj. nie mogą kandydować w okresie próby wskazanym przez sąd w warunkowym umorzeniu postępowania.

- c) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, w związku ze złożeniem niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego,
- d) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym,
- e) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,
- f) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądowym.

Obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi nie mają prawa wybieralności w wyborach wójta.

Posiadanie prawa wybieralności kandydat na wójta obowiązany jest stwierdzić w oświadczeniu o wyrażeniu zgody na kandydowanie (art. 8 ust. 2 pkt 1 ustawy; *por. także załącznik nr 8 do niniejszej informacji*).

3. Osoba dokonująca zgłoszenia kandydata na wójta.

Zgłoszenia kandydata dokonuje w imieniu komitetu wyborczego **pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego lub osoba przez niego upoważniona**. Osobami upoważnionymi przez pełnomocnika wyborczego do dokonania zgłoszenia kandydatów na wójtów mogą być te same osoby, które pełnomocnik upoważnił do zgłoszenia list kandydatów na radnych, lub inne osoby. Osoba upoważniona nie może upoważnić innej osoby.

4. Dokument zgłoszenia kandydata na wójta i wymagane załączniki

1) **Warunki, które spełniać musi dokument zgłoszenia kandydata na wójta** określa art. 8 ust. 1 i 2 ustawy, a zatem w zgłoszeniu należy podać:

- a) nazwę komitetu wyborczego, w którego imieniu dokonywane jest zgłoszenie wraz z dokładnym adresem jego siedziby,
- b) imię (imiona) nazwisko osoby dokonującej zgłoszenia z zaznaczeniem, czy zgłoszenia dokonuje pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego, czy też osoba przez niego upoważniona oraz dokładny adres i ewentualnie numer telefonu i adres e-mail osoby dokonującej zgłoszenia,
- c) określenie na jaką funkcję zgłaszany jest kandydat np. „na Wójta gminy

(nazwa)

- d) dane o kandydacie: nazwisko, imię (imiona), wiek (lat), wykształcenie, miejsce zamieszkania (miejscowość, ale nie adres) oraz nazwę partii politycznej, do której należy kandydat bądź stwierdzenie, że kandydat nie należy do żadnej partii politycznej. Wykształcenie kandydata należy określić, podając poziom wykształcenia (podstawowe, średnie, wyższe) i ewentualnie kierunki (ekonomiczne, techniczne, rolnicze, humanistyczne), a nie przez podawanie tytułów np. inż. budownictwa lądowego, dr ekonomii, technik mechanik.

W związku z art. 2 ust. 2 ustawy pełnomocnik na podstawie art. 99 ust. 3 Ordynacji wyborczej może wnosić w zgłoszeniu o oznaczenie kandydata na wójta nazwą partii politycznej lub organizacji popierającej kandydata. Oznaczenie takie nie może liczyć więcej niż 40 znaków drukarskich wliczając spacje. W takim przypadku do zgłoszenia należy dołączyć pisemne potwierdzenie pochodzące od właściwego organu statutowego tej partii lub organizacji.

Zgłaszający może także wnioskować o oznaczenie kandydata na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego, który zgłosił kandydata.

- e) numery okręgów wyborczych, w których komitet wyborczy zarejestrował listy kandydatów na radnych do rady gminy z liczbą kandydatów nie mniejszą niż liczba radnych wybieranych w każdym z tych okręgów.

Przykładowy wzór zgłoszenia kandydata na wójta stanowi załącznik nr 7 do niniejszej informacji.

2) Do zgłoszenia należy dołączyć:

- a) upoważnienie do zgłoszenia kandydata na wójta wystawione przez pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego (jeżeli zgłoszenia kandydata dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego),
- b) oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności.

Oświadczenie kandydata na wójta, o którym mowa wyżej, powinno zawierać imię (imiona), nazwisko, wiek, wykształcenie numer ewidencyjny PESEL, własnoręczny podpis kandydata i datę (art. 8 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 ustawy).

Przykładowy wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na kandydowanie, stanowi załącznik nr 8 do niniejszej informacji.

- c) oświadczenie kandydata (z wyjątkiem kandydatów urodzonych po dniu 31 lipca 1972 r.) dotyczące pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Oświadczenie składa się według wzoru stanowiącego załącznik Nr 1a do ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.) — art. 8 ust. 2 pkt 1a ustawy.

Wzór oświadczenia stanowi załącznik Nr 4 do niniejszej informacji.

Kandydaci, którzy złożyli oświadczenie według wskazanego wyżej wzoru po dniu 13 września 2007 r. zamiast oświadczenia składają informację o złożeniu oświadczenia, według wzoru stanowiącego załącznik Nr 2a do powołanej ustawy;

Wzór informacji stanowi załącznik Nr 5 do niniejszej informacji.

- d) pismo organu partii politycznej lub organizacji potwierdzające poparcie dla kandydata.

Informacja

o głosowaniu przez pełnomocnika, w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, zarządzonych na dzień 21 listopada 2010 r. (ZPOW-703-42/10)

Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego, zarządzonymi na dzień 21 listopada 2010 r., informuje o warunkach głosowania przez pełnomocnika.

Przepisy ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.) umożliwiają ustanowienie pełnomocnika, który w imieniu wyborcy odda głos w wyborach.

Szczegółowe zasady w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 września 2010 r. (Dz. U. Nr 170, poz. 1146).

Pełnomocnictwo do głosowania może obejmować głosowanie:

- 1) w dniu 21 listopada 2010 r. (w wyborach do rad oraz w wyborach wójta burmistrza i prezydenta miasta) i w dniu ponownego głosowania (tzw. II tura, jeżeli będzie ona przeprowadzona w przypadku wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta), gdy akt pełnomocnictwa zostanie sporządzony przed dniem pierwszego głosowania;
- 2) w dniu ponownego głosowania w wyborach wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta głosowania (tzw. II tura wyborów), gdy akt pełnomocnictwa zostanie sporządzony po dniu pierwszego głosowania.

Prawo do ustanowienia pełnomocnika do głosowania mają:

- wyborcy posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także wyborcy posiadający równoznaczne orzeczenie organu rentowego, tj. orzeczenie o:
 - 1) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2, i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
 - 2) niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy wymienionej w pkt 1;
 - 3) całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy wymienionej w pkt 1;
 - 4) orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidów;
 - 5) orzeczenie o zaliczeniu do II grupy inwalidów;a także osoby o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, którym przysługuje zasiłek pielęgnacyjny
- oraz
- wyborcy, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończą 75 lat.

Pełnomocnikiem może być osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa do głosowania.

Pełnomocnikiem **nie może być** osoba wchodząca w skład komisji obwodowej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania,

a także mężowie zaufania, jak również kandydaci na radnego oraz na wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć tylko od jednej osoby lub od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny (ojciec, matka, dziadek, babka, itd.), zstępny (syn, córka, wnuk, wnuczka, itd.), małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.

Pełnomocnictwa do głosowania udziela się przed wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) lub przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania.

W celu sporządzenia aktu pełnomocnictwa wyborca udzielający pełnomocnictwa **składa** wniosek do wójta (burmistrza, prezydenta miasta) gminy, w której jest wpisany do rejestru wyborców. Wniosek taki należy **złożyć najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 11 listopada 2010 r.**

Wyborca, który po dniu pierwszego głosowania będzie chciał udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w dniu ponownego głosowania w wyborach wójta, burmistrza i prezydenta miasta **składa** wniosek o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania **najpóźniej w 10. dniu przed dniem ponownego głosowania, tj. do dnia 25 listopada 2010 r.** W przypadku, gdy ponowne głosowanie przeprowadzane będzie w innym terminie, wniosek składa się na 10 dni przed dniem ponownego głosowania.

Wzór wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa stanowi załącznik nr 1 do niniejszej informacji.

Do wniosku należy dołączyć:

- pisemną zgodę osoby mającej być pełnomocnikiem na przyjęcie pełnomocnictwa do głosowania — **wzór zgody na przyjęcie pełnomocnictwa stanowi załącznik nr 2 do niniejszej informacji;**
- kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności, **jeżeli wyborca udzielający pełnomocnictwa w dniu głosowania nie będzie miał ukończonych 75 lat;**

Akt pełnomocnictwa do głosowania jest sporządzany w miejscu zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania lub w innym miejscu na obszarze gminy, jeżeli wyborca zwróci się o to we wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa.

Wyborca ma prawo **cofnięcia** udzielonego pełnomocnictwa do głosowania. Cofnięcie pełnomocnictwa do głosowania następuje przez złożenie najpóźniej na 2 dni przed dniem wyborów, **tj. do dnia 19 listopada 2010 r.** (w przypadku przeprowadzania ponownego głosowania w wyborach wójta, burmistrza i prezydenta miasta najpóźniej na 2 dni przed dniem ponownego głosowania, **tj. do dnia 3 grudnia 2010 r.**), stosownego oświadczenia wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) gminy, w której sporządzono akt pełnomocnictwa do głosowania, lub doręczenie takiego oświadczenia właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania.

Wyborca, który udzielił pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu **może zagłosować osobiście**, pod warunkiem, że zrobi to wcześniej niż pełnomocnik.

Jednocześnie Państwowa Komisja Wyborcza informuje, że głosowanie przez pełnomocnika będzie odbywało się w następujący sposób:

- pełnomocnik przed przystąpieniem do głosowania okaże obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości (dowód osobisty, paszport, inny dokument ze zdjęciem) oraz akt pełnomocnictwa do głosowania,
- obwodowa komisja wyborcza odnotuje nazwisko i imię (imiona) pełnomocnika wyborcy w spisie wyborców w rubryce „uwagi” odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, wraz z oznaczeniem „pełnomocnik”, a akt pełnomocnictwa do głosowania załączy do spisu wyborców,
- pełnomocnik potwierdzi otrzymanie karty do głosowania własnym czytelnym podpisem w rubryce spisu przeznaczonej na potwierdzenie otrzymania karty do głosowania przez wyborcę udzielającego pełnomocnictwa do głosowania, a następnie uda się do pomieszczenia zapewniającego tajność głosowania, gdzie na karcie do głosowania zaznaczy na kogo oddaje głos, po czym wrzuci kartę do głosowania do urny.

Głosowania przez pełnomocnika nie przeprowadza się w: obwodach głosowania utworzonych w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych.

WYJAŚNIENIA

o zasadach gospodarki finansowej, uzyskiwaniu przychodów oraz o wydatkach związanych z finansowaniem kampanii wyborczej komitetów wyborczych w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego. (ZKF-703-12/10)

Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 102, poz. 1055 i Nr 167, poz. 1760, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 34, poz. 242, Nr 146, poz. 1055, Nr 159, poz. 1127 i Nr 218, poz. 1592, z 2007 r. Nr 48, poz. 327 i Nr 112, poz. 766, z 2008 r. Nr 96, poz. 607 i Nr 180, poz. 1111, z 2009 r. Nr 213, poz. 1651 i 1652 oraz z 2010 r. Nr 57, poz. 356), udziela komitetom wyborczym wyjaśnień o zasadach finansowania kampanii wyborczej w wyborach do organów samorządu terytorialnego, zarządzonych na dzień 21 listopada 2010 r.

1. Przepisy prawne dotyczące finansowania komitetów wyborczych

Zasady prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze, uczestniczące w wyborach samorządowych regulują następujące akty prawne:

1) ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 ze zm.), zwana dalej „Ordynacją wyborczą”, a w szczególności przepisy:

- art. 64k o odpowiedzialności za zobowiązania majątkowe komitetu wyborczego;
- rozdziału 12a „Finansowanie kampanii wyborczej” - dotyczące zasad pozyskiwania przychodów, dokonywania wydatków i prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze oraz obowiązku przedłożenia Państwowej Komisji Wyborczej lub właściwemu komisarzowi wyborczemu sprawozdania finansowego komitetu, przyjęcia bądź odrzucenia tego sprawozdania i konsekwencji tego faktu,
- działu VII „Przepisy karne”, w szczególności art. od 202d do 202k;

2) ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 127, poz. 1089, Nr 214, poz. 1806, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 218,

poz. 1592, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111 oraz z 2009 r. Nr 213, poz. 1651 i 1652), a w szczególności przepisy:

- art. 24 dotyczący szczegółowych uregulowań związanych z finansowaniem kampanii wyborczej kandydata na wójta (burmistrza, prezydenta miasta),
- rozdziału 5a „Przepisy karne”, a w szczególności art. od 27j do 27r;

3) ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 i Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 127, poz. 1089, z 2003 r. Nr 57, poz. 507, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 167, poz. 1398 i Nr 266, poz. 2236, z 2008 r. Nr 171, poz. 1056, Nr 207, poz. 1301 oraz z 2009 r. Nr 213, poz. 1652), zwana dalej „ustawą o partiach”, a w szczególności:

- rozdział 4 „Finanse i finansowanie partii politycznych”, dotyczący m.in. źródeł finansowania partii politycznych oraz tworzenia i funkcjonowania Funduszu Wyborczego partii,
- rozdział 6a zawierający przepisy karne tej ustawy;

4) przepisy wykonawcze wydane na podstawie wyżej wymienionych ustaw;

(Ujednolicone teksty ustaw oraz teksty aktów wykonawczych dostępne są na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej - adres www.pkw.gov.pl).

5) ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009 r., Nr 152, poz. 1223, Nr 157, poz. 1241 i Nr 165, poz. 1316 oraz z 2010 r. Nr 47, poz. 278);

6) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 137, poz. 1539 oraz z 2003 r., Nr 11, poz. 117).

2. Komitety wyborcze

Prawo zgłaszania kandydatów na radnych oraz kandydatów na wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) mają partie polityczne, koalicje partii politycznych,

stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz wyborcy. Czynności wyborcze w imieniu partii politycznych, koalicji wyborczych partii politycznych, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz wyborców, zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, od dnia ich utworzenia, wykonują komitety wyborcze.

Uwaga!

Komitet wyborczy czynności prawne, w tym te związane z pozyskiwaniem środków finansowych na kampanię wyborczą i ich wydatkowaniem może podejmować dopiero po wydaniu przez Państwową Komisję Wyborczą albo komisarza wyborczego postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o jego utworzeniu.

Również prawo do prowadzenia kampanii wyborczej na rzecz kandydatów przysługuje wyłącznie komitetowi wyborczemu (art. 64b Ordynacji wyborczej). Oznacza to, że wszelkie czynności związane z pozyskiwaniem środków finansowych, dokonywaniem wydatków na kampanię wyborczą, w tym na organizowanie spotkań przedwyborczych i promocję poszczególnych kandydatów w formie plakatów, ulotek itd., mogą być prowadzone tylko przez komitety wyborcze i wyłącznie w okresie kampanii wyborczej, która rozpoczyna się z dniem ogłoszenia rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów o zarządzeniu wyborów, a kończy na 24 godziny przed dniem wyborów (art. 65 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Uwaga!

Jeżeli jednak partia polityczna, organizacja społeczna, stowarzyszenie czy grupa obywateli, przed dniem formalnego rozpoczęcia kampanii wyborczej, podejmie działania noszące wszelkie cechy tej kampanii, tj. organizowanie spotkań i wystąpień, podczas których zarówno ich organizatorzy, jak i główni bohaterowie, w sposób bezpośredni określają te kontakty mianem mitingów wyborczych lub spotkań z kandydatami, prowadzenie agitacji na rzecz osób określanych jako kandydaci przez wydawanie ulotek, gadżetów, eksponowanie plakatów i billboardów, budowanie stron internetowych, emisję ogłoszeń prasowych, rozsyłkę listów itp., koszty tych działań należy zaliczyć do kosztów komitetu, który zgłosił te osoby jako swoich kandydatów w wyborach samorządowych, a więc także do limitu wydatków komitetu ustalonego na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików

województw oraz ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Działania tego rodzaju, będąc de facto agitacją wyborczą, są niezgodne z przepisami ustaw wyborczych, określającymi okres kampanii wyborczej, w którym dozwolone jest prowadzenie takiej agitacji.

Uwaga!

Również wszelkie spotkania sprawozdawcze czy informacyjne członków partii, organizacji społecznych, stowarzyszeń, klubów radnych, wójtów lub przedstawicieli komitetów zgłaszających kandydatów w wyborach samorządowych, organizowane w trakcie kampanii wyborczej, mogą odbywać się tylko pod warunkiem, że nie zawierają żadnych znamion agitacji wyborczej. W przeciwnym razie traktowane są jako element kampanii wyborczej i podlegają regulacjom dotyczącym tej kampanii.

Gospodarkę finansową komitetu prowadzi i ponosi za nią pełną odpowiedzialność pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego (art. 82a ust. 1 Ordynacji wyborczej). Przede wszystkim odpowiada on za ewidencjonowanie wpływów i wydatków oraz sporządzenie sprawozdania finansowego i przedłożenie go właściwemu organowi wyborczemu w terminie określonym w art. 84 ust. 2 Ordynacji wyborczej.

Uwaga!

Pełnomocnik finansowy może upoważnić inne osoby do podejmowania określonych czynności związanych z dokonywaniem wydatków komitetu wyborczego w jego strukturach terenowych. Nie zwalnia go to jednak z odpowiedzialności za całokształt gospodarki finansowej komitetu.

Pełnomocnik finansowy ponosi odpowiedzialność karną za naruszenie zakazów i ograniczeń w pozyskiwaniu i wydatkowaniu środków finansowych.

Uwaga!

Można być pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego (art. 82a ust. 3 Ordynacji wyborczej).

Funkcji pełnomocnika finansowego, w myśl art. 82a ust. 2 Ordynacji wyborczej nie może pełnić:

- pełnomocnik wyborczy - nie dotyczy to jednak komitetu wyborczego wyborców utworzonego jedynie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych do rady gminy w gminie liczącej do 20.000 mieszkańców - w takim Komitecie z mocy prawa pełnomocnik wyborczy pełni jednocześnie funkcję pełnomocnika finansowego komitetu;
- funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.

Uwaga!

Pełnomocnikiem finansowym może być kandydat na radnego, jak również kandydat na wójta (burmistrza, prezydenta miasta), z wyłączeniem kandydatów, którzy w kończącej się kadencji pełnią funkcję radnego czy wójta.

W razie złożenia rezygnacji przez pełnomocnika finansowego z pełnionej funkcji, komitet wyborczy jest obowiązany ustanowić nowego pełnomocnika, a także niezwłocznie powiadomić o tym fakcie Państwową Komisję Wyborczą lub komisarza wyborczego, w trybie przepisów o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 64c ust. 2, art. 64d ust. 3, art. 64e ust. 2 i art. 64f ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Zgodnie z art. 64k Ordynacji wyborczej odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe:

- komitetu wyborczego partii politycznej i komitetu wyborczego organizacji, ponoszą odpowiednio partia polityczna albo organizacja, która utworzyła dany komitet wyborczy, a w przypadku komitetu wyborczego utworzonego przez stowarzyszenie zwykłe - solidarnie członkowie stowarzyszenia;
- koalicyjnego komitetu wyborczego partii politycznych, ponoszą solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej;

- komitetu wyborczego wyborców, ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu.

Uwaga!

Odpowiedzialność solidarna polega na tym, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich zobowiązanych łącznie, od kilku z nich lub od każdego z nich, z osobna. Zasady odpowiedzialności solidarnej określają art. 366-378 Kodeksu cywilnego. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe komitetu obejmuje także zobowiązania związane z rozliczeniem korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy - nie dotyczy to korzyści majątkowych przekazanych dobrowolnie przez komitet wyborczy na rzecz Skarbu Państwa.

Na podstawie art. 70 ust. 1 Ordynacji wyborczej, komitety wyborcze zobowiązane są do umieszczenia na wszystkich materiałach wyborczych, w tym również na plakatach i billboardach, wyraźnych oznaczeń od kogo materiały te pochodzą. Materiały zawierające takie oznaczenie podlegają ochronie prawnej i są dowodami poniesionych kosztów.

3. Rachunek bankowy komitetu wyborczego

Uwaga!

Komitet wyborczy gromadzi środki finansowe wyłącznie na jednym rachunku bankowym (art. 83d ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Może on otworzyć pomocnicze rachunki bankowe dla ułatwienia dokonywania wydatków w strukturach terenowych komitetu, ale mogą być one zasilane wyłącznie przelewami z podstawowego rachunku komitetu wyborczego. Wykluczone jest pozyskiwanie środków bezpośrednio na rachunki pomocnicze.

Podstawą do otwarcia rachunku komitetu wyborczego jest uchwała Państwowej Komisji Wyborczej lub postanowienie komisarza wyborczego o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Z racji pełnionej funkcji, otwarcia

rachunku bankowego powinien dokonać pełnomocnik finansowy komitetu, który powinien być również dysponentem środków zgromadzonych na tym rachunku.

Uwaga!

Właścicielem rachunku może być tylko komitet wyborczy, a nie żaden inny pomiot, czy osoba fizyczna.

Bank otwierający rachunek może zażądać podania numeru wpisu do rejestru gospodarki narodowej (REGON) oraz numeru identyfikacji podatkowej (NIP), nadanych komitetowi wyborczemu, odpowiednio przez właściwy urząd statystyczny i urząd skarbowy. Dokumenty te wystawiane są na podstawie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej lub postanowienia komisarza wyborczego o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Komitet wyborczy partii politycznej może posługiwać się numerem NIP i REGON partii politycznej, która powołała ten komitet.

Umowa rachunku bankowego komitetu, zgodnie z art. 83d ust. 4 Ordynacji wyborczej powinna zawierać następujące zastrzeżenia:

- o wymaganym ustawą sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego (jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą),
- o dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych (Fundusz Wyborczy partii - w przypadku komitetów wyborczych partyjnych i koalicyjnych, bądź wpłaty od osób fizycznych - w przypadku komitetów wyborczych organizacji i wyborców),
- o dopuszczalnym maksymalnym terminie dokonywania wpłat, tj. do dnia wyborów.

Uwaga!

Umowa rachunku bankowego może zawierać również klauzulę o nieprzyjmowaniu wpłat od osób fizycznych w wysokości przekraczającej dozwolony limit (art. 83d ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Pełnomocnik finansowy, który nie wprowadza do umowy rachunku bankowego komitetu zastrzeżeń określonych w art. 83d ust. 4 Ordynacji naraża się na sankcję karną, o której mowa w art. 202f ust. 2 Ordynacji wyborczej.

Rachunek bankowy komitetu powinien być prowadzony w banku lub oddziale banku (także zagranicznego), znajdujących się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Uwaga!

Komitet wyborczy nie może zatem otworzyć rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej (SKOK).

Rachunek komitetu wyborczego należy zlikwidować po zbilansowaniu przychodów i wydatków komitetu, po rozliczeniu środków wpłaconych z naruszeniem prawa oraz po przekazaniu ewentualnej nadwyżki na rzecz instytucji charytatywnej (art. 83f ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej).

4. Pozyskiwanie środków finansowych przez komitety wyborcze

1) Finansowanie komitetu wyborczego partii politycznej.

Środki finansowe przekazywane komitetowi wyborczemu partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z Funduszu Wyborczego tej partii, tworzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (art. 83c ust. 1 Ordynacji wyborczej). Komitet wyborczy może pozyskiwać środki finansowe tylko z przelewów dokonywanych bezpośrednio z rachunku bankowego Funduszu Wyborczego na rachunek komitetu wyborczego.

Środki finansowe partii politycznej (zarówno do jej kasy, jak i na rachunek bieżący oraz na Fundusz Wyborczy) mogą być przekazywane jedynie przez obywateli polskich, mających stałe miejsce zamieszkania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, że na rzecz partii politycznych nie mogą przekazywać środków finansowych także obywatele państw Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi, którzy na podstawie art. 6a i 7 Ordynacji wyborczej posiadają czynne i

biernie prawo wyborcze w wyborach do rad gmin i w wyborach wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), ale także obywatele polscy zamieszkujący na stałe poza jej granicami.

Fundusz Wyborczy partii tworzony jest z wpłat własnych partii politycznej oraz z darowizn od osób fizycznych, spadków i zapisów (art. 36 ust. 1 ustawy o partiach). Suma darowizn pieniężnych, pochodzących od jednej osoby fizycznej w jednym roku nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, a w roku, w którym odbywają więcej niż jedno wybory lub referenda ogólnokrajowe nie może przekraczać 25-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w dniu poprzedzającym wpłatę.

Uwaga!

Minimalne wynagrodzenie za pracę od 1 stycznia 2010 r., zgodnie z obwieszczeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2010 r. (M.P. Nr 48, poz. 709), wynosi 1.317 zł.

W związku z tym, że w 2010 r. w Rzeczypospolitej Polskiej przypadają terminy przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i wyborów samorządowych, w roku tym każda osoba fizyczna ma prawo wesprzeć Fundusz Wyborczy partii darowizną nieprzekraczającą kwoty 25-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę tj. kwotą nie większą niż 32.925 zł (25 x 1.317 zł = 32.925 zł).

Wpłaty na Fundusz Wyborczy, bez względu na ich wysokość, mogą być dokonywane jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą (art. 36a ust. 3 ustawy o partiach).

Uwaga!

Zgodnie z art. 63c ustawy Prawo bankowe - polecenie przelewu stanowi udzieloną bankowi dyspozycję dłużnika obciążenia jego rachunku bankowego określoną kwotą i uznania tą kwotą rachunku wierzyciela.

Przelew może być dokonany tylko z rachunku darczyńcy na rachunek Funduszu Wyborczego. Za przelew w rozumieniu wskazanego przepisu Prawa bankowego nie może być uznana wpłata gotówkowa w kasie banku ani na poczcie.

Ponadto na Fundusz Wyborczy mogą być dokonywane wpłaty własne partii w formie przelewów z jej rachunku bieżącego.

Partia może przeznaczyć na finansowanie kampanii wyborczej środki zgromadzone na rachunkach bankowych, pochodzące ze źródeł wymienionych w art. 24 ustawy o partiach politycznych.

Na rachunek bieżący partii mogą być dokonywane wpłaty od uprawnionych osób fizycznych, w wysokości nieprzekraczającej w jednym roku 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w dniu poprzedzającym wpłatę. W 2010 r. osoba fizyczna może więc wpłacić na rachunek bieżący partii kwotę łączną 19.755 zł ($15 \times 1.317 \text{ zł} = 19.755 \text{ zł}$). Jeżeli jednorazowa wpłata na rachunek bieżący partii nie przekracza 1.317 zł, może być ona dokonana w formie gotówkowej.

Przepisy ustawy o partiach nie zabraniają jednoczesnego dokonywania wpłat przez tę samą osobę fizyczną na rachunek bieżący danej partii i na jej Fundusz Wyborczy, co oznacza, że jedna osoba fizyczna może wpłacić na rzecz jednej partii politycznej łączną kwotę 52.680 zł. ($32.925 \text{ zł} + 19.755 \text{ zł} = 52.680 \text{ zł}$).

2) Finansowanie koalicyjnego komitetu wyborczego.

Środki finansowe przekazywane koalicyjnemu komitetowi wyborczemu mogą pochodzić wyłącznie z tworzonych na podstawie ustawy o partiach politycznych Funduszy Wyborczych partii politycznych, wchodzących w skład koalicji (art. 83c ust. 2 Ordynacji wyborczej). Zasady dokonywania wpłat na Fundusz Wyborczy są identyczne jak w przypadku komitetu wyborczego partii politycznej.

3) Finansowanie komitetu wyborczego organizacji oraz komitetu wyborczego wyborców.

Uwaga!

Komitetowi wyborczemu organizacji oraz komitetowi wyborczemu wyborców mogą być przekazywane środki finansowe jedynie przez obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (art. 83c ust. 3 Ordynacji wyborczej). Wpłaty na rzecz komitetu wyborczego organizacji oraz komitetu wyborczego wyborców, tak jak na rzecz partii politycznej, nie mogą dokonywać więc obywatele państw Unii Europejskiej, nie będący obywatelami polskimi, którzy na podstawie art. 6a i 7 Ordynacji wyborczej, posiadają czynne i bierne prawo wyborcze w wyborach do rad gmin i w wyborach wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), ale także obywatele polscy zamieszkujący na stałe poza jej granicami.

Uwaga!

Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz jednego komitetu wyborczego organizacji albo komitetu wyborczego wyborców nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów (art. 83d ust. 2 Ordynacji wyborczej), tj. kwoty 19.755 zł. Wpłaty na rachunek bankowy komitetu wyborczego można dokonywać jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą (art. 83d ust. 3 Ordynacji wyborczej).

Niedozwolone są wpłaty gotówkowe w kasie banku, a także na pocztie.

Ponadto na cele związane z wyborami komitet wyborczy organizacji i komitet wyborczy wyborców może zaciągać kredyty bankowe (art. 83c ust. 3 Ordynacji wyborczej). Wysokość kredytu nie jest limitowana. Ustawa wprowadza natomiast ograniczenia dotyczące poręczeń takiego kredytu. Poręczycielem kredytu mogą być wyłącznie obywatele polscy mający miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a zobowiązanie poręczyciela nie może być wyższe od kwoty 19.755 zł, tj. kwoty stanowiącej maksymalną wysokość wpłat na rzecz komitetu dokonanych przez jedną osobę fizyczną.

Uwaga!

Ograniczenie wysokości kwoty poręczenia dotyczy zarówno osób wchodzących w skład komitetu wyborczego, jak i osób spoza komitetu, w tym osób będących kandydatami na radnych oraz na wójtów (burmistrzów, prezydentów miast).

Poręczenie kredytu jest niezbywalne, co oznacza, że zobowiązanie z tego tytułu nie może zostać zbyte na rzecz osób fizycznych oraz innych podmiotów, w tym również stowarzyszeń i organizacji społecznych, które utworzyły komitet wyborczy.

5. Zakazy i ograniczenia w pozyskiwaniu środków finansowych przez komitety wyborcze

Przepisy Ordynacji wyborczej wprowadzają następujące zakazy i ograniczenia w finansowaniu komitetów wyborczych.

1) Komitety wyborcze mogą pozyskiwać środki finansowe jedynie na cele związane z wyborami (art. 83 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

2) Pozyskiwanie środków finansowych jest dozwolone dopiero od dnia wydania przez właściwy organ wyborczy postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 83 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej).

Uwaga!

W praktyce, w związku z obowiązkiem gromadzenia środków finansowych komitetu na rachunku bankowym, pozyskiwanie środków finansowych jest możliwe dopiero od dnia otwarcia rachunku bankowego komitetu.

3) Zabronione jest pozyskiwanie środków po dniu wyborów (art. 83 ust. 2 pkt. 2 Ordynacji wyborczej).

Uwaga!

Jako datę dokonania wpłaty na rachunek bankowy przyjmuje się datę wystawienia polecenia przelewu, a nie datę uznania przez bank wpływu środków na rachunek bankowy.

Po dniu wyborów dopuszczalne jest jedynie przekazywanie przez podmioty, które utworzyły komitet wyborczy środków na opłaty bankowe za prowadzenie i likwidację rachunku. W sytuacji, gdy pozostają nieuregulowane zobowiązania finansowe komitetu, na zaspokojenie których nie wystarczało środków finansowych zgromadzonych na rachunku bankowym komitetu, powinny być one pokryte w trybie art. 64k Ordynacji wyborczej, bez pośrednictwa rachunku komitetu wyborczego.

4) Komitetom wyborczym nie wolno przyjmować wartości niepieniężnych (np. darowizn rzeczowych, nieodpłatnych usług), z wyjątkiem nieodpłatnych usług polegających na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne (art. 83c ust. 5 Ordynacji wyborczej).

5) Zabronione jest przekazywanie środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego (art. 83b ust. 1 Ordynacji wyborczej).

6) Zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych (art. 83b ust. 2 Ordynacji wyborczej). Zakaz ten odnosi się również do partii politycznych (art. 24 ust. 6 ustawy o partiach).

Uwaga!

Wykluczone jest przekazywanie komitetowi wyborczemu środków finansowych przez:

- *podmioty inne niż partie polityczne - komitetom partyjnym i koalicyjnym,*
- *podmioty niebędące osobami fizycznymi (np. spółki prawa handlowego, stowarzyszenia - w tym także te, które utworzyły komitet wyborczy, państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, fundacje, partie polityczne itd.) - komitetom wyborczym organizacji i komitetom wyborczym wyborców.*

W przypadku stwierdzenia wpływu na rachunek komitetu wpłaty pochodzącej z nieuprawnionego źródła lub dokonanej z naruszeniem przepisów ustawy, komitet wyborczy powinien odmówić przyjęcia darowizny. Odmową jej przyjęcia jest niezwłoczne zwrócenie darczyńcy tych środków i niewliczanie ich do przychodów

komitetu. Zgodnie z art. 84d ust. 2 Ordynacji wyborczej, termin zwrotu środków nie powinien przekraczać 30 dni od daty wpływu tych środków na rachunek komitetu.

Uwaga!

Środki pozyskane z naruszeniem przepisów Ordynacji wyborczej, których komitet nie zwrócił darczyńcy w nieprzekraczalnym 30-dniowym terminie powinny zostać zaksięgowane na odrębnym subkoncie wpływów nieprawidłowych, z przeznaczeniem ich na rzecz Skarbu Państwa. Środki zgromadzone na tym rachunku nie mogą być wykorzystywane dla celów wyborczych. Wraz z ewentualnymi odsetkami, podlegają one przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa.

6. Zasady wydatkowania środków i ich dokumentowania

1) Komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami wydatków (art. 83e ust. 1 Ordynacji wyborczej). Limit wydatków ustala się oddzielnie dla każdego komitetu wyborczego poprzez zsumowanie kwot obliczonych według zasad, określonych w art. 83e ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej oraz w art. 24 ust. 5 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta. W wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw limit wydatków oblicza się mnożąc kwotę przypadającą na jeden mandat radnego przez liczbę mandatów przypadających na okręg lub okręgi, w których komitet wyborczy zarejestrował kandydatów (bez względu na liczbę zgłoszonych kandydatów). Kwota przypadająca na jeden mandat radnego wynosi:

- w wyborach do rady gminy w gminach do 20 tys. mieszkańców - 750 zł,
- w wyborach do rady gminy w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców oraz w wyborach do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy - 1.000 zł,
- w wyborach do rady powiatu - 2.000 zł,
- w wyborach do rady miasta w miastach na prawach powiatu - 3.000 zł,
- w wyborach do sejmiku województwa - 5.000 zł.

Limit wydatków, związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej kandydata na wójta w gminach do 500 tys. mieszkańców ustala się, mnożąc liczbę mieszkańców

danej gminy przez kwotę 50 groszy, a w gminach powyżej 500 tys. mieszkańców, mnożąc pierwsze 500 tys. przez kwotę 50 groszy, a nadwyżkę ponad 500 tys. przez kwotę 25 groszy.

Uwaga!

Informację o liczbie mieszkańców w poszczególnych gminach ustala komisarz wyborczy według stanu na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory są przeprowadzane i podaje do publicznej wiadomości w formie komunikatu przez wywieszenie w swojej siedzibie oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów.

Dla komitetu wyborczego zgłaszającego kandydatów na wójtów, a więc w również kandydatów na radnych, obliczone w powyższy sposób limity sumowane są w jeden łączny limit wydatków, który dotyczy całości wydatków komitetu wyborczego. Komitet wyborczy, w ramach posiadanego zsumowanego limitu wydatków może wydatkować środki na kampanię wyborczą w danej jednostce samorządu terytorialnego i w danym okręgu niezależnie od kwot przypadających na jeden mandat oraz limitów wydatków na kampanię wójtów (burmistrzów, prezydentów miast).

Uwaga!

Należy podkreślić, że limitem objęte są tylko wydatki komitetu wyborczego, natomiast przychody komitetu nie są limitowane, w związku z czym zgromadzenie na rachunku bankowym komitetu kwoty wyższej od przysługującego limitu wydatków nie stanowi uchybienia.

2) Komitet wyborczy może wydatkować środki finansowe jedynie na cele związane z wyborami (art. 83 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Do wydatków komitetu wyborczego nie mogą być zaliczone środki przekazane na cele charytatywne oraz inne cele społecznie użyteczne, nawet jeśli były ponoszone w okresie kampanii wyborczej w ramach promocji komitetu lub poszczególnych kandydatów. Tego typu wydatki stanowią naruszenie przepisów ustawy.

3) Wydatkowanie środków jest dozwolone w tym samym początkowym terminie, co ich pozyskiwanie, tj. od dnia wydania przez właściwy organ wyborczy postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 83 ust. 4 pkt. 1 Ordynacji wyborczej).

Uwaga!

W praktyce wydatkowanie środków jest możliwe jednak dopiero od dnia wpłynięcia na rachunek bankowy komitetu pierwszej wpłaty.

4) Zabronione jest wydatkowanie środków przez komitet wyborczy po dniu złożenia sprawozdania finansowego o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu (art. 83 ust. 4 pkt. 2 Ordynacji wyborczej).

5) Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej - Dz.U. Nr 137, poz. 1539 z późn. zm.) - art. 83g ustawy.

Dokumentami dotyczącymi kosztów i wydatków są:

- rachunki,
- faktury,
- umowy,
- pokwitowania odbioru gotówki do rozliczenia (KW),
- inne dokumenty wystawione na komitet wyborczy.

Uwaga!

Dokumenty finansowo-księgowe wystawione na nazwisko osoby fizycznej (np. na nazwisko kandydata) nie są dowodami kosztów komitetu wyborczego.

Do wydatków lub kosztów komitetów wyborczych zalicza się:

- koszty zużycia materiałów i energii,
- koszty usług obcych, w tym opłaty za korzystanie ze środków masowego przekazu i wykonanie materiałów wyborczych,
- koszty spotkań i podróży wyborczych,
- wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń,
- spłatę zaciągniętych kredytów bankowych,
- pozostałe wydatki pieniężne.

Komitet wyborczy powinien odrębnie ewidencjonować zobowiązania finansowe, obejmujące równowartość niespłaconych kredytów bankowych oraz nieopłaconych rachunków i faktur wystawionych z tytułu dostaw i usług na rzecz komitetu.

Dowody księgowe dotyczące wydatków (kosztów) powinny spełniać warunki określone w ustawie o rachunkowości, a w szczególności muszą być zatwierdzone przez osobę odpowiadającą za gospodarkę finansową komitetu.

Ewidencja wydatków i zobowiązań finansowych komitetu wyborczego powinna być prowadzona w sposób zapewniający uzyskanie informacji niezbędnych do prawidłowego sporządzenia sprawozdania finansowego.

7. Sprawozdanie finansowe

Finansowanie kampanii wyborczej do organów samorządu terytorialnego jest jawne (art. 84 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego ma obowiązek sporządzenia i przedłożenia organowi wyborczemu, który dokonał jego rejestracji, sprawozdania o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów.

Uwaga!

Termin na przedłożenie właściwemu organowi sprawozdań finansowych upływa więc:

- *dla komitetów, których kandydaci nie biorą udziału w ponownym głosowaniu -
21 lutego 2011 r.,*

- *dla komitetów, których kandydaci uczestniczą w ponownym głosowaniu - 7 marca 2011 r.*

Obowiązek sprawozdawczy dotyczy również komitetów, które uległy rozwiązaniu przed dniem wyborów. Sprawozdanie finansowe są one zobowiązane złożyć właściwemu organowi w terminie 14 dni od dnia złożenia zawiadomienia o swoim rozwiązaniu.

Pełnomocnik finansowy odpowiada za prawdziwość danych, zawartych w sprawozdaniu finansowym. Sprawozdanie jest dokumentem zbiorczym, sumującym pozyskane środki i poniesione wydatki komitetu wyborczego oraz ewentualne zobowiązania, które nie zostały uregulowane do dnia złożenia sprawozdania.

Uwaga!

Przepisy Ordynacji wyborczej nie dopuszczają możliwości składania sprawozdań cząstkowych sporządzanych w strukturach terenowych przez osoby działające z upoważnienia pełnomocnika finansowego.

Komitet wyborczy uczestniczący jedynie w wyborach do rady gminy w gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców sporządza sprawozdanie finansowe według wzoru określonego w zał. nr 1 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie sprawozdań finansowych o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 134, poz. 1127 ze zm.).

Pozostałe komitety wyborcze uczestniczące jedynie w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw sporządzają sprawozdanie finansowe według załącznika nr 2 do powyższego rozporządzenia.

Komitety wyborcze, które zarejestrowały kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast sporządzają łączne sprawozdanie z wyborów samorządowych według wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych o

źródłach pozyskania funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze, związane z wyborami wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (Dz. U. Nr 134, poz. 1128 ze zm.).

Uwaga!

Wskazane wzory sprawozdań, stanowiące załączniki do powyższych rozporządzeń Ministra Finansów najprawdopodobniej ulegną zmianie przed wyborami, o czym informacja zostanie niezwłocznie zamieszczona na stronie www.pkw.gov.pl.

Okresem rozliczeniowym komitetów wyborczych jest okres od dnia wydania przez organ wyborczy postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, do dnia przedstawienia sprawozdania finansowego Państwowej Komisji Wyborczej albo komisarzowi wyborczemu.

W sprawozdaniu finansowym należy podać nazwę banku i numer rachunku komitetu wyborczego, przychody/wpływy na ten rachunek w okresie rozliczeniowym, ze wskazaniem źródła z jakiego pochodzą środki pieniężne oraz wydatki według podanej we wzorze specyfikacji.

W odniesieniu do niektórych pozycji części II sprawozdania, zatytułowanej „Informacje szczegółowe”, takich jak:

- wpłaty od osób fizycznych,
- kredyty bankowe i wierzytelności,
- wykazy funduszy wyborczych,
- pozostałe do spłacenia zobowiązania finansowe,
- należy załączyć imienne wykazy sporządzone według objaśnienia podanego pod tabelą.

Do sprawozdania każdego komitetu wyborczego załącza się dokumenty źródłowe.

Uwaga!

Ze względu na charakter dowodowy, powinny być przedłożone oryginalne ich egzemplarze. W szczególności odnosi się to do faktur, rachunków i innych

dokumentów dotyczących kosztów i wydatków, chyba że nie zostały one zapłacone do dnia przedłożenia sprawozdania. W tym wypadku powinna być załączona uwierzytelniona kserokopia tych dokumentów.

Wśród dokumentów składanych wraz ze sprawozdaniem należy załączyć historię rachunku bankowego komitetu wyborczego, gdyż dokument ten jest niezbędny do weryfikacji podanych w sprawozdaniu danych. Zbiorcze zestawienie sporządzane przez bank powinno obejmować wszystkie operacje dokonane na rachunku od jego otworzenia do zamknięcia.

Zgodnie z art. 84 ust. 6 Ordynacji wyborczej, sprawozdania finansowe komitetów przedłożone Państwowej Komisji Wyborczej podlegają publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej, a sprawozdania finansowe przedłożone komisarzowi wyborczemu udostępniane są przez niego na wniosek zainteresowanych podmiotów. Należy zatem zwrócić szczególną uwagę na staranność i czytelność zapisów w druku sprawozdania oraz wypełnienie wszystkich jego pozycji.

Uwaga!

Wykazy obejmujące dane osobowe nie są publikowane, dlatego też powinny być sporządzone w formie odrębnego załącznika z oznaczeniem, do którego punktu sprawozdania się odnoszą.

W wypadku stwierdzenia uchybień w wypełnieniu druku sprawozdania bądź nieczytelności jego zapisów Państwowa Komisja Wyborcza wezwie pełnomocnika finansowego komitetu, w trybie art. 84a ust. 2 Ordynacji wyborczej, do przedłożenia poprawionej wersji sprawozdania.

Uwaga!

Pełnomocnikowi finansowemu komitetu wyborczego przedkładającemu sprawozdanie komisarzowi wyborczemu, w sytuacji, gdy komitet nie pozyskiwał i nie wydatkował środków, przysługuje prawo złożenia stosownego oświadczenia zastępującego sprawozdanie finansowe.

8. Nadwyżka pozyskanych środków nad poniesionymi wydatkami

W wyniku rozliczenia kampanii wyborczej komitet wyborczy ustala wstępnie, czy uzyskał nadwyżkę pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami. Ostateczna wysokość nadwyżki, zgodnie z art. 83f ust. 4 Ordynacji wyborczej, zostanie ustalona po wydaniu przez właściwy organ wyborczy ostatecznego postanowienia o przyjęciu bądź odrzuceniu sprawozdania finansowego, z uwzględnieniem zobowiązań majątkowych, o których mowa w art. 64k ust. 2 Ordynacji wyborczej.

W przypadku komitetu wyborczego partii politycznej nadwyżkę przekazuje się na Fundusz Wyborczy tej partii (art. 83f ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Dla rozliczenia nadwyżki między partiami politycznymi tworzącymi koalicyjny komitet wyborczy istotne jest, czy w umowie koalicyjnej ustalono proporcje, w jakich ewentualna nadwyżka pozyskanych środków nad poniesionymi wydatkami zostanie podzielona między te partie. Jeżeli proporcje te zostały zapisane w umowie, nadwyżkę należy przekazać na Fundusze Wyborcze partii, wchodzących w skład koalicji, zgodnie z tymi zapisami. W razie braku stosownych postanowień w umowie koalicyjnej, środki przekazuje się na rzecz instytucji charytatywnej (art. 83f ust. 2 Ordynacji wyborczej). Informację o przekazaniu na rzecz instytucji charytatywnej nadwyżki przekraczającej kwotę 1.000 zł pełnomocnik finansowy podaje do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym w terminie 7 dni od dnia jej przekazania.

Komitet wyborczy organizacji oraz komitet wyborczy wyborców nadwyżkę pozyskanych środków przekazuje na rzecz instytucji charytatywnej (art. 83f ust. 3 Ordynacji wyborczej). Informację o przekazaniu nadwyżki przekraczającej kwotę 1.000 zł pełnomocnik finansowy podaje do wiadomości publicznej, w terminie 7 dni od dnia jej przekazania, w:

- dzienniku o zasięgu wojewódzkim - jeżeli przedkłada sprawozdanie finansowe komisarzowi wyborczemu),

- w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym - jeżeli przedkłada sprawozdanie finansowe Państwowej Komisji Wyborczej.

Uwaga!

Za instytucję charytatywną można uznać taką, której podstawowym celem jest prowadzenie działalności charytatywnej i której działalność gospodarcza, jeśli taką prowadzi, ma charakter dodatkowy i służy przede wszystkim realizacji podstawowego celu. Warunkiem uznania instytucji za charytatywną jest również prowadzenie działalności na rzecz ogółu społeczności lub na rzecz określonej grupy, niebędącej jednak grupą członków danej organizacji (instytucji). Nie mogą zatem być uznane za instytucje charytatywne np. związki zawodowe lub organizacje (stowarzyszenia) powołane wyłącznie dla ochrony interesów swych członków, partie polityczne, samorządy zawodowe itp., choćby poza realizacją swoich zasadniczych celów statutowych podejmowały się działalności charytatywnej.

Przekazanie nadwyżki następuje w terminie 14 dni od dnia:

- doręczenia postanowienia o przyjęciu sprawozdania finansowego, albo
- bezskutecznego upływu terminu do wniesienia odwołania, o którym mowa w art. 84a ust. 5 lub skargi, o której mowa w art. 84a ust. 6 Ordynacji wyborczej, albo
- uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez sąd - w wypadku złożenia odwołania, o którym mowa w art. 84a ust. 5, lub skargi, o której mowa w art. 84a ust. 6 Ordynacji wyborczej, albo
- uprawomocnienia się wydanego przez sąd orzeczenia w sprawie przypadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy - w wypadku, o którym mowa w art. 84d ust. 4 Ordynacji wyborczej.

O przekazaniu nadwyżki na rzecz instytucji charytatywnej, niezależnie od jej wysokości, pełnomocnik finansowy informuje organ wyborczy, któremu przedłożył sprawozdanie finansowe.

9. Finansowanie kampanii wyborczej w okresie między pierwszym a ponownym głosowaniem w wyborach wójtów (burmistrzów, prezydentów miast)

Uwaga!

Kampanię wyborczą przed ponownym głosowaniem w wyborach wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) mogą prowadzić wyłącznie te komitety wyborcze, których kandydaci uczestniczą w tym głosowaniu.

Komitety wyborcze, których kandydaci nie uczestniczą w ponownym głosowaniu nie mogą pozyskiwać środków finansowych po dniu wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, tj. po 21 listopada 2010 r. Komitety te nie mogą także po tym dniu zaciągać nowych zobowiązań. Do dnia przedłożenia sprawozdania wyborczego mają one jedynie prawo, pokrywać zaciągnięte wcześniej zobowiązania oraz wydatkować środki na cele związane z zakończeniem działalności komitetu i sporządzeniem sprawozdania.

Uwaga!

Komitety wyborcze, których kandydaci uczestniczą w ponownym głosowaniu, mogą podjąć ponownie pozyskiwanie środków finansowych dopiero z dniem podania do publicznej wiadomości informacji o konieczności przeprowadzenia tego ponownego.

Termin przekazywania środków finansowych na rachunek bankowy tych komitetów wyborczych upływa w dniu 5 grudnia 2010 r.

Limit wpłat od jednej osoby fizycznej na rzecz jednego komitetu wyborczego, którego kandydaci na wójtów uczestniczą w głosowaniu ponownym, tak jak limit wydatków tego komitetu, nie ulegają zwiększeniu w związku z udziałem tych kandydatów w głosowaniu ponownym.

* Państwowa Komisja Wyborcza systematycznie udziela także wyjaśnień, informacji i opinii na zgłaszane szczegółowe pytania.

- **Odnosnie do** wątpliwości dotyczących wyborów **do rad dzielnic w m.st. Warszawie** wyjaśniła że stosownie do art. 7 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 ustawy

Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw i art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy, prawo wybieralności do danej dzielnicy jest warunkowane m. in. stałym zamieszkiwaniem na obszarze działania rady tej dzielnicy. Potwierdzeniem stałego zamieszkiwania jest wpisanie do stałego rejestru wyborców prowadzonego dla tej dzielnicy.

Zatem osoby stale zamieszkałe na obszarze dzielnicy bez zameldowania na pobyt stały w celu udziału w wyborach samorządowych powinny złożyć wniosek o dopisanie do rejestru wyborców.

Komitet wyborczy wyborców, który zamierza zgłosić kandydatów: w więcej niż jednej gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców lub do rady (rad) dzielnicy m. st. Warszawy musi zebrać co najmniej 20 podpisów obywateli mających prawo wybierania, popierających utworzenie komitetu wyborczego (art. 64f ust. 4). Wykaz obywateli popierających utworzenie komitetu wyborczego musi zawierać ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania i nr ewidencyjne PESEL oraz własnoręcznie złożone podpisy. Z przepisów Ordynacji wyborczej nie wynika, aby obywatele tworzący komitet wyborczy i udzielający poparcia dla utworzenia komitetu musieli stale zamieszkiwać w gminie (dzielnicy), powiecie lub województwie, w którym komitet zamierza zgłaszać kandydatów na radnych.

- **W sprawie rejestru wyborców** w gminie wyjaśniła, iż zgodnie do art. 7 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw prawo wybieralności do danej rady jest warunkowane m. in. stałym zamieszkiwaniem na obszarze działania tej rady, którego potwierdzeniem jest wpisanie do stałego rejestru wyborców prowadzonego w danej gminie. Zatem osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy bez zameldowania na pobyt stały w celu udziału w wyborach samorządowych powinny złożyć wniosek o dopisanie do rejestru wyborców. Zasady i sposób prowadzenia rejestru wyborców określają przepisy Rozdziału 4 ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 marca 2004 r. w sprawie rejestru wyborców oraz trybu przekazywania przez Rzeczpospolitą Polską innym państwom członkowskim Unii Europejskiej danych zawartych w tym rejestrze.

Wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy bez zameldowania na pobyt stały dopisywani są do rejestru wyborców na podstawie decyzji właściwego wójta, burmistrza, prezydenta miasta jeżeli złożą wniosek o wpisanie ich do rejestru wyborców podając swoje nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, adres faktycznego stałego zamieszkania na obszarze gminy oraz adres zameldowania na pobyt stały poza obszarem gminy (art. 12 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Wzór wniosku o wpisanie wyborcy do rejestru wyborców w części A stanowi załącznik nr 3 do powołanego wcześniej rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Druk wniosku można otrzymać w dziale ewidencji ludności urzędu gminy. Wniesienie wniosku wolne jest od opłaty skarbowej.

Decyzję o wpisaniu lub odmowie wpisania wyborcy do rejestru wyborców wójt, burmistrz, prezydent miasta wydaje w terminie 3 dni od dnia wniesienia wniosku (art. 13 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Powodem odmowy wpisania wyborcy do rejestru wyborców może być ustalenie, iż osoba faktycznie stale nie zamieszkuje (przebywa) na obszarze danej gminy. Stałe zamieszkanie oceniane jest w świetle art. 25 Kodeksu cywilnego, który stanowi, że „miejszem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu”. Ocena ta jest zatem oceną faktu zamieszkania i okoliczności sprawy świadczących, że w miejscu pobytu koncentrują się ważne interesy życiowe, majątkowe i inne danej osoby.

Na decyzję o odmowie wpisania wyborcy do rejestru wyborców służy skarga do sądu rejonowego. Skargę wnosi się za pośrednictwem wójta, burmistrza, prezydenta miasta, który wydał decyzję w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji o odmowie wpisania do rejestru wyborców. Skarga wolna jest od opłat sądowych. Postanowienie sądu jest ostateczne i nie przysługuje od niego środek prawny (art. 13 ust. 3 i 4 Ordynacji wyborczej).

Należy pamiętać, iż wyborca wpisany w danej gminie do rejestru wyborców na własny wniosek, jest skreślany - z urzędu – z rejestru wyborców w miejscu zameldowania na pobyt stały, jeżeli zameldowanie to dotyczy innej gminy.

- **W sprawie rachunku bankowego komitetu wyborczego**, który nie prowadzi kampanii wyborczej wskazała, że jeżeli komitet wyborczy nie zamierza pozyskiwać

ani wydatkować żadnych środków związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej to nie ma obowiązku tworzenia rachunku bankowego. Należy przy tym zwrócić uwagę, że finansowanie kampanii wyborczej podlega rygorom szczegółowo określonym w Ordynacji wyborczej. Komitet wyborczy, który nie otworzy rachunku bankowego nie będzie mógł zatem w żaden sposób prowadzić jakichkolwiek działań mających na celu promocję komitetu i poszczególnych kandydatów polegających m. in. na: drukowaniu ulotek, wydawaniu gadżetów, eksponowaniu plakatów i billboardów, budowaniu stron internetowych, emisji ogłoszeń prasowych, rozsyłaniu listów i e-maili, organizowaniu spotkań itp.; koszty tych działań należy bowiem zaliczyć do kosztów komitetu. Ponadto, stosownie do art. 83c ust. 5 Ordynacji wyborczej komitet wyborczy nie może przyjmować wartości niepieniężnych. Naruszeniem przepisów Ordynacji będzie zatem nawet skorzystanie przez komitet z nieodpłatnie dokonanej naprawy sprzętu użytkowanego przez komitet wyborczy.

- **W sprawie utraty prawa wybieralności** wskazała, że w świetle art. 7 ust. 2 pkt. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw utrata prawa wybieralności następuje nie tylko w przypadku, gdy sąd skazując za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego wymierza oskarżonemu karę, ale również gdy uznaje oskarżonego winnym zarzucanego czynu, lecz odstępuje od wymierzenia kary. Przyjęcie odmiennej interpretacji omawianego przepisu spowodowałoby, że osoby wobec których zapadł wyrok uznający je za winne popełnienia zarzucanego czynu, lecz sąd odstąpił wobec nich od wymierzenia kary byłyby w uprzywilejowanej sytuacji w stosunku do osób, wobec których sąd wydał wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego, które tracą bierne prawo wyborcze na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 2 powołanej ustawy. Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła jednocześnie uwagę, że stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2008 r. sygn. akt K 66/07 (Dz. U. z 2008 r. Nr 214, poz. 1354), w wypadku prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego pozbawienie prawa wybieralności następuje na czas określony okresem ewidencjonowania w rejestrze skazanych. Natomiast w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego,

pozbawienie biernego prawa wyborczego następuje na okres próby, wskazany w warunkowym umorzeniu postępowania.

- **W sprawie oświadczenia lustracyjnego kandydata na wójta** wyjaśniła, że stosownie do art. 8 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta kandydaci na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast urodzeni przed dniem 1 sierpnia 1972 r. mają obowiązek złożenia oświadczenia dotyczącego pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od 22 lipca 1944 do dnia 31 lipca 1990 r.

W przypadku osoby, która złożyła wcześniej oświadczenie lustracyjne w związku z kandydowaniem na inną funkcję publiczną lub w związku z wykonywaniem funkcji publicznej, do zgłoszenia należy dołączyć sporządzoną przez tę osobę informację o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego. W przypadku złożenia przez kandydata informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia, terytorialna komisja wyborcza ustala treść oświadczenia występując do okręgowego Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej — Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata.

Zatem kandydat na wójta, który złożył oświadczenie lustracyjne po dniu, w którym weszły w życie zmiany m. in. ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza, prezydenta miasta, tj. 15 marca 2007 roku, w związku ze zmianą ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów zobowiązany jest dołączyć do zgłoszenia informację o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego; nie ma przy tym znaczenia treść złożonego wcześniej oświadczenia.

Natomiast gminna komisja wyborcza odmówi rejestracji kandydata w związku ze złożeniem przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego jedynie na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu stwierdzającego utratę prawa wybieralności.

* Zgodnie z przepisami ustawy o partiach politycznych finansowanie partii politycznych jest jawne. W terminie do 31 marca każdego roku każda partia ma obowiązek złożyć do Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie za poprzedni rok

o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego tworzonego przez partię w celu finansowania jej udziału w wyborach (art. 28, art. 35 ustawy). Ponadto, partie polityczne, które w związku z uzyskaniem w wyborach do Sejmu odpowiednio 3% i 6% głosów otrzymały subwencję z budżetu państwa, składają informacje o otrzymanej subwencji i wydatkach poniesionych z subwencji (art. 28, art. 34 ustawy). Do złożenia sprawozdań o źródłach pozyskania środków finansowych w 2009 r. było zobowiązanych 81 partii politycznych. W ustawowym terminie sprawozdania złożyły 74 partie, a z naruszeniem ustawowego terminu – Polska Partia Ekologiczna oraz partia Wolność i Praworządność. Sprawozdanie złożyły także dwie partie wykreślone w 2009 r. z ewidencji partii politycznych, tj. Partia Piratów i Polska Patriotyczna. Obowiązek złożenia informacji o subwencji otrzymanej z tytułu udziału w wyborach do Sejmu RP przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. i wydatkach z subwencji poniesionych w 2009 r. miało 7 partii politycznych: Partia Demokratyczna – demokraci.pl, Polskie Stronnictwo Ludowe, Unia Pracy, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP, Socjaldemokracja Polska. Wszystkie te partie złożyły informacje finansowe Państwowej Komisji Wyborczej. Sprawozdania i informacje zostały ogłoszone w Monitorze Polskim Nr 32, poz. 463 i 464. Państwowa Komisja Wyborcza zbadała sprawozdania 78 partii politycznych i zgodnie z art. 38a ust. 1 ustawy o partiach politycznych sprawozdania 34 partii przyjęła bez zastrzeżeń, sprawozdania 35 partii przyjęła ze wskazaniem uchybień, a sprawozdania 9 partii politycznych odrzuciła z powodu naruszenia przepisów ustawowych tj.: pozyskiwania przez partię dochodów ze źródeł niedozwolonych oraz gromadzenia środków finansowych poza rachunkiem bankowym (Stronnictwo Demokratyczne, Organizacja Narodu Polskiego-Liga Polska, Partia Regionów), spłaty zobowiązań partii przez osoby fizyczne z własnych środków, co jest równoznaczne z udzielaniem partii pożyczek pozabankowych (Zieloni 2004, Socjaldemokracja Polska, Prawica Rzeczypospolitej), nieuwzględnienia w sprawozdaniu wszystkich informacji dotyczących gospodarki finansowej partii, co nie pozwoliło na ustalenie, czy gospodarkę prowadzono zgodnie z wymogami ustawowymi (Unia Polityki Realnej,

Demokratyczna Partia Lewicy, Polska Partia Narodowa). Państwowa Komisja Wyborcza rozpatrzyła i przyjęła informacje finansowe o wydatkach z subwencji za 2009 r. wszystkich 7 partii politycznych, które subwencję otrzymały. Komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach i informacjach finansowych partii politycznych za 2009 r. są podane na stronie www.pkw.gov.pl w części finansowanie partii politycznych i komitetów wyborczych.

WSPÓLDZIAŁANIE I WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

* W dniach 10 - 14 sierpnia 2010 r. Państwowa Komisja Wyborcza gościła przedstawicieli Centralnej Komisji Wyborczej Turkmenistanu. Goście zapoznali się z systemem polskiego prawa wyborczego, usytuowaniem prawnym organów wyborczych, organizacją wyborów, stosowaniem w wyborach techniki elektronicznej. Delegacja spotkała się także z Komisarzem Wyborczych w Warszawie, zapoznała się z zadaniami i pracą Komisarza Wyborczego i delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Delegacja spotkała się także z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego, który omówił rolę i zadania Sądu Najwyższego w przedmiocie stwierdzenia ważności wyborów. W części nieoficjalnej goście zwiedzili Warszawę.

* W dniach 9-11 września 2010 r. Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki uczestniczył w corocznej (19) Konferencji Stowarzyszenia Europejskich Urzędników Wyborczych (ACEEEO), która odbyła się w Tbilisi w Gruzji. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele 17 państw członkowskich Stowarzyszenia (uczestnicy reprezentowali 32 państwa z całego świata), prezentowane były liczne organizacje międzynarodowe, m.in. IFES (Międzynarodowa Fundacja na rzecz Systemów Wyborczych), UNDEF (Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Demokracji), przedstawiciele OBWE/ODIHR, Komisji Europejskiej, International IDEA, UNDP (Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju), USAID (Amerykańska Agencja do Spraw Rozwoju Międzynarodowego) oraz przedstawiciele Komisji Weneckiej i Rady Europy. Otwarcia obrad dokonali – Przewodniczący Zgromadzenia Narodowego Gruzji oraz Sekretarz Generalny ACEEEO. Tematem przewodnim konferencji była problematyka dotycząca tworzenia rejestru wyborców.

Odbyły się warsztaty poświęcone temu zagadnieniu. Sekretarz K. Czaplicki przewodniczył Warsztatowi w drugim dniu konferencji. Ponadto, Sekretarz Czaplicki w części ogólnej obrad wygłosił raport dotyczący wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 20 czerwca i 4 lipca 2010 r. Ostatniego dnia konferencji odbyło się Zgromadzenie Ogólne Stowarzyszenia oraz wybory nowego Zarządu, którego jednym z członków został sekretarz Czaplicki.

* W dniu 29 września 2010 r. w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej odbyło się posiedzenie Rady Programowej Centrów Studiów Wyborczych w Łodzi i w Toruniu. W posiedzeniu uczestniczyli m.in. członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia A. Mączyński i sekretarz Komisji K. Czaplicki wchodzący w skład Rady Programowej. Tematem spotkania było organizacja Światowego Dnia Wyborów w 2011 r. oraz założenia programu działania Studiów w przyszłym roku.